

ТРИБЮНЬК : REVUE HEBDOMADAIRE : ТРИДУНЬО UKRAINIENNE

Число 19-20 (175-6), рік вид. V. 5 травня 1929 р Ціна 2 фр. (Prix 2 fr.)

На Великдень, 5 травня 1929 року в Парижі.

Христос Воскрес!

Скільки не перебуваємо ми на чужині, то все свята святкуємо по своєму, разом з рідним краєм. І оце своє свято велике серед чужих буднів набуває особливого внутрішнього змісту, бо воно зміцнює ті незримі нитки, які еднають нас з далекою отчизною.

Великдень. Світлий празник Христового Воскресення, свято радості й весни. Та в ті радісні дні ще глибшим, ще гострішим болем озивається в глибині душі в нас те, що переживаємо ми тут і наші рідні й близькі там, особливо там, на поневоленій Україні. Справді Страсний тиждень, який тягнеться роками. Опльована, обдерта, розп'ята, замучена Україна доходить кінця своєму хресному шляхові. І от так, як сьогодні, по повитих таким глибоким сумом днів Страстей, розп'яття й похорону, святкуємо ми світлий день Воскресення Христового, так ми певні, що і Страсний тиждень України незабаром скінчиться воскресенням її з домовини неволі до ясного, мирного, творчого життя в своїй власній незалежній державі. З твердою надією в серці на близьке воскресення краю рідного вітаємо земляків наших, на Україні і в розсіянні сущих, з Великоднем.

* *

*

В Парижі минулого тижня урочисто відкрито пам'ятник А. Міцкевичеві. З Парижем і Францією зв'язано тісно ціле життя поетове і вся трагічна епопея польської еміграції ХІХ віку.

Поклали й ми свої квіти. Поклали не тільки тому, хто був проро-

ком визволення Польщі, тому, хто роками гіркого вигнання освятив служення віддане своїй батьківщині, підтримуючи дух бодр в своїх земляках, зовучи їх до бою за свободу та не даючи за найтемніших часів погаснути надії, а й тому, хто проказував путь до еолі не тільки своєму рідному народові, а й иншим поневоленим націям.

Шлях, яким він ішов, близький і нам. Тернистий той шлях, що веде через гіркі роки вигнання, працю неперестанну, через кров повстання і війни до землі обітованої — визволеної отчизни.

Тяжкий і тернистий той шлях, але певний.

І сьогодні тим шляхом, яким свого часу ішли Міцкевич та його товариші, непохитно йдемо ми. Їх недоля, страждання, боротьба — в минулому. Для нас — це сучасність. І хіба оті слова з «молитви пілігрима» — «І дай нам молитися на гробах отців наших!» — хіба ті слова, повні віри й надії, це не молитва сьогодні тисяч наших земляків?

Тому в день, коли столиця світа віддавала пошану великому поетові, якому вона, як нам сьогодні, дала гостинно колись притулок, годилося й нам скласти квіти на пам'ятник великому поетові — в глибокій пошані перед ділом, якому він служив — ділом визволення його отчизни, і в надії твердій на близьке визволення нашої.

Шляхи боротьби

(Продовження*)

Перемога в цих змаганнях буде здобутком того, хто виявить більшу моральної моці, активності і взагалі внутрішньої сили.

Подивимось же, на чийому боці ці дані будуть.

Революція 17 року набрала на Україні одразу своєрідних відмінних рис; в ній переважаючу роль відігравали гасла національно-державного змісту і цей етап революційного піднесення яскраво характеризується 4-м Універсалом, яким властиво він закінчився.

Далі мав місце другий вибух революційної енергії в кінці 18-го р., який вже цілковито носить локальні риси української національної революції, бо завданням її було відновлення української національної держави.

За тим йдуть два роки тяжкої кривавої боротьби за українську державу в формі УНР, під час якої привабливі соціальні гасла, демagogічно виголошені червоною Москвою, беруть гору над гаслами національними і в наслідок цього Україна замість УНР стає УССР.

За час існування УССР бачимо, що крайні соціальні гасла вичерпуються до кінця, до нікуди, і в масах вони вже втрачють свою привабливість. Але ж залишається незадоволеним висунуте в 17 році питання національного визволення, бо фактом незаперечним, очевидним єсть, що сучасна

---

*) Див. «Тризуб» ч. 18(174)

форма української державності — УССР не відповідає теперішньому ступеневі розвитку українського народу. Ми бачимо, що назріває новий революційний вибух, бачимо, що революційний період на Україні ще властиво не скінчився, що він ще продовжується, що ми стоїмо на-передодні нового етапу української революції, того етапу, який має розв'язати і досягнути те, що в 1917 р. українським народом було заманіфестовано і оформлено в 4-ім Універсалі.

Після всього того, що пережив український народ і переживає зараз, чи ж можуть бути якісь сумніви в тім, що головним змістом революції, яка наближається, буде реалізація української національно-державної ідеї, створення власної незалежної держави?

Чи ж можуть бути сумніви, що як раз в цьому напрямі, до цієї мети йде рівнодіюча життя українського народу після революції 17 року? З цього погляду дуже характерна українська національна опозиція КПБУ. Не дивлячись на одностайність КП і дотримувану в ній карість щодо Москви, українські комуністи під впливом настроїв мас ставлять національний момент по — над комуністичне «вірую». Вони змушені боротися проти колоніальної політики Москви щодо України, вони змушені домагатися повного державного усамостійнення України і відділення її від Москви.

З погляду соціального ця революція, властиво буде контрреволюцією, її завданням буде привернення буржуазно-демократичного ладу, який більш відповідає сучасному становищу українського народу, і зокрема привернення привагної власності та остаточне закріплення на цих підставах за українським селянством землі.

Ці гасла прийдешньої революції викристалізувалися за час од 17 року, вони органічно викикують з обставин сучасного життя українського народу. Вони в плоть і свідомості кожного, вони єдлають всю націю для єдиного героїчного чину. Тому-то в них джерело великої динамічної сили революції і широкої участі в ній українських мас.

Такі загальні надзвичайно сприятливі внутрішні передумови прийдешньої української революції.

Але для найскоршого подолання неминучої при кожній революції анархії і хаосу та скерування творчих сил революції до організації державного життя і досягнення перемоги над Москвою, має величезне рішення значіння надання революційному рухові одразу конкретних державних форм. Тільки впровадження революційного руху в певне ложе державне, забезпечить доцільне скерування збройних зусиль повставшого народу проти окупанта і гарантує од витрати енергії та розпорощення сил на тертя з приводу політичного устрою, так шкідливих під час збройної боротьби. Це й єсть неодмінний обов'язок уряду УНР, це й єсть одне з найвідповідальніших його завдань, над виконанням якого він працює зі всією енергією і для остаточного досягнення якого в рішення хвилину єм потрібуватиме найістотнішої допомоги нашої еміграції. Роздивляючись в політичних настроях мас на Україні і, так би мовити, потенційних політичних силах на Україні, треба визнати, що уряд УНР має для доконання цього завдання дуже сприятливий ґрунт.

Зараз на Україні єдиною легальною політичною групою, що має змогу працювати, єсть українська національна опозиція КПБУ. Треба гадати, що вона на початку революції зможе відіграти поважну роль, як сила, ворожа до сучасного окупантського режиму.

Але коли творчі сили українського народу будуть звільнені з пут сучасного режиму, то значіння цієї групи сильно впаде, оскільки вона залишиться вірною комуністичній доктрині. На гору вийдуть інші соціально-політичні гасла і то гасла порядку демократичного в європейському розумінню цього слова.

Сов. влада, прищеплюючи нашому селянству комунізм, фактично прищепила йому демократизм. Тепер наше селянство стало свідоме своєї сили і свого значіння, політично воно стало активним і прихильно може ставитися та підтримувати той режим, ту форму влади, що забезпечить

йому політичні права, а разом з тям і його матеріальні інтереси. От чому зараз в масах спостерігаються великі симпатії до УНР і то симпатії без порівняння ширші, ніж то мало місце до 1920 року. Це стверджується людьми цілкомито об'єктивними як нашими, так і чужоземцями, що були на Україні. Це стверджується й самою сов. владою, яка весь час тримає українське селянство під підозрінням що-до так зв. петлюрівщини. Зараз всякі прояви національно-державних стремлень нашого народу инакше не кваліфікуються сов. владою, як петлюрівщина. Зараз на Україні йде особлива нагінка за симпатії до петлюрівщини, а в той-же час в багатьох місцях на Україні ходять по руках відозви, що закликають до повалення совітсько-москворської влади і відновлення владі УНР. Ці відозви справляють в масах велике брзжіння і мають значний успіх.

Коли-ж взяти під увагу, що УНР була єдиною формою нашої державної незалежності, що спромоглася найдовше боротися проти Москви, то це свідчить про те, що УНР найбільше відповідала інтересам мас.

В масах залишилися ще живі спомини від боротьби, яку провадила УНР, і тепер в масах спостерігається жаль, що в свій час не підтримано УНР, як вони кажуть — Петлюри.

Як це не дивно, а треба визнати з почуттям вдячності, що сама сов. влада значно спричинилася і спричиняється до популяризації в масах уряду УНР.

Існування на еміграції та діяльність на міжнародньому полі і на Україні легального уряду УНР все більше й більше турбує та непокоїть сов. владу. Цей непокій виявляється в галасуванні про те, які загрожують совітам небезпеки, а населенню — страхіття нової війни. Яких тільки вигадок нема в цих галасуваннях: Англія, Італія, Польща, Румунія, продаж України, фунти шерлінгів ітд. ітд.

На всіх з'їздах органів КПБУ чи рад обов'язково виступають чільні комуністи з промовами про уряд УНР, при чому лають його і зі змістю визнають, що цей уряд має багато прихильників серед населення України.

Дуже цікаво, що воєний комісар Ворошилов в своїй промові на засіданні Київської мійської Ради з приводу закінчення київських маневрів присвятив багато уваги збройній небезпеці, що загрожує совладі на Україні і теж згадав про існування уряду УНР, як одного з загрожуючих чинників.

Совітська преса переповнена лайками, висміюванням і всякими вигадками про уряд УНР. Ім'я Андрія Лівницького не сходить зі сторінок цієї преси. Дійшло до друкування в пресі всяких ніби-то перехоплених, а фактично зфальшованих листів між нашим президентом Андрієм Лівницьким і членами уряду (між тим, як існує цілком инший спосіб зносин між членами уряду); і якої тільки пісенітьщиці в цих листах нема. Це свідчить, що вони чують щось посом, але напевно лічого не знають, і тому положлива уява малює фантастичні речі.

Вся ця словесна і пресова боротьба проти уряду УНР перш за все нагадує населенню про існування уряду УНР і про його діяльність, скеровану проти зненавидженої сов. влади, а при існуючих настроях лише гробуджує ще більші симпатії до УНР.

Ці політичні настрої на Україні складають дуже сприятливий ґрунт урядові УНР для праці на Україні в ім'я консолідації національних сил в прийдешній революції.

Що-ж може протиставити москворська сов. влада цій революції?

Головна її опора, комуністична партія, що запалена революційним ентузіазмом найбільш допомогла сов. владі опанувати масами, зорганізувати державний апарат і слухняне військо, поставити опір російським білим генералам, та в значній мірі спричинилася до перемоги над військом УНР, розкладаючи українську масу агітацією, — тепер як активний чинник в прийдешній боротьбі з українською революцією не зможе відіграти подібної ролі, бо партія, як революційна сила, здегенерувала.

Ідейні комуністи героїчного періоду існування партії в значному числі загинули, а ті, що лишилися з того часу, переобтяжені працею і тими

численними функціями, що на них покладені. Вони виснажуються та вимірають, а на зміну їм, як самі вони визнають, ніхто не приходить. Відсутність ідейних спадкоємців, по визнанню сучасних лідерів ВКП, єсть причиною їх переобтяження.

Решта партії бюрократизувалась, займаючи в совітському апараті різні посади; власне для більшості ці посади та інші пільги, що має принадлежність до ВКП, єсть головною причиною їх приналежності до ВКП. Власне кажучи, компартія зараз єсть тим самим, чим була в б. Росії бюрократія та дворянство.

Внутрішні тертя в партії: то ліва опозиція, безоглядно знищена, то тепер права опозиція і сумна дійсність ком. диктатури нищать в партійній масі віру в комунізм, позбавляють їх всякого внутрішнього стимула до боротьби і рішуче роблять компартію нездатною запалити і повести за собою маси російські проти української революції.

Національно-патріотичні та імперіялістичні почуття російської маси комуністи не в стані використати завдяки інтернаціональному характерові своєї ідеології, для цього їм треба було б переродитися.

Слідуючим чинником в боротьбі проти української революції є черво́на армія. В першу чергу удар приймають 5 активних піших дивізій і 4 кінні дивізії, що росташовані на Україні, та військо ІПУ. В боротьбі з революційною війською є дуже ненадійним званням. Несприятливі обставини загальної політичної-моральної атмосфери ділають на нього розкладово і роблять його жертвою збройних зусиль революційного народу. Перебування в чужому, ворожому йому оточенню, збройна ворожа сила зо всіх боків, при чому кількість її завжди перебільшується, поява тієї сили там, де її не було і навіть не сподівалося, зрада зо всіх боків, утруднена комунікація між відділами — все це ділає на психику війська пригноблююче. В той же час з боку повстанців сміливість в чинах, зухвальство, ініціативність, блискуча імпровізація відповідно до обставин, що є наслідками революційного ентузіазму, заступають брак технічних засобів боротьби.

Народня повстанша стихія — то сила у себе на місці не до поборення, революційний ентузіазм та патріотичне піднесення, — ці моральні яності її, дають величезну моральну перевагу повставшим над військом регулярним. Останнє не має жадних моральних стимулів до боротьби, а ділає лише як машина, в наслідок падаючої ще дисципліни, яка поволі падає і робить з цього війська дезертирів, що починають лише шукати порятунку власного життя.

Що так є, свідчить історія народніх революцій. Візьмім повстання іспанського народу проти накиненого їм короля Йосипа Бонапарта, брата Наполеона І. Найкраща тоді армія в світі, французька, під проводом найкращих Наполеоновських маршалів, була цілковито розбита й оточена повстанцями і мусіла в 1808 році капітулювати під Вайеном. Це-ж був час найбільшої могутності Наполеона. Другий приклад: в 1870 році німецька армія пододала регулярну французьку армію на протязі 29 днів, майже всю її полонивши. Але проти армії, імпровізованої членом революційного уряду Франції — Гамбеттою, коли вся Франція в патріотичному запалі піднялася проти грізного найздиька, німці мусіли боротись коло шести місяців, напруживши всі свої сили до останнього. Мольте навіть боявся, чи вистарчить воєнних ресурсів Німеччини, найбільшої мілітарної потуги Західної Європи, для осягнення бажаного миру. За час м. ший як 4 місяці, провадючи війну на фронті, Гамбета зумів зформувати 11 корпусів, при чому артилерії було в півтора рази більше ніж в загинувшій армії регулярній, технічно вона була вище від останньої. Не дивлячись на малий вишкіл та інші хибні цих формацій, в листопаді 1870 року французи мали блискучу перемогу над німцями. В цьому місяці становище німців було критичне і врятовано воно було лише через заgrimку командуючого французькою армією, який, не вірячи в бойову вартість своїх революційних військ, не вміюстав осягнутої перемоги для енергійного розвитку дальших ділань проти німців. Треба сказати, що дуже негативні наслідки для французів мали настрої вишого командного складу, який

не вірив в успіх боротьби і був відданий скинутому революцією імператорському режимові. Характерним є, що маршал Базен провадив переговори з німцями про звільнення його армії з Меца, в якому вона була заблокована, для здушення французької революції, погоджуючись на ганебний мир з німцями. Німці розуміли, що по звільненні цю армію рівно-ж охоплять революційні настрої французьких мас, і на цю пропозицію те згодились. Другою перешкодою в формуванні молодого революційної французької армії був повний брак старшини і підстаршин, але всі ці перешкоди пододала енергія Гамбети, використовуючи революційно-патріотичний ентузіазм мас та вільний зв'язок через відкриті південно-західні кордони Франції з Англією, Бельгією та Америкою, од яких одержав закуплені необхідні воєнно-технічні засоби. В той час Франція поставила під зброю коло 1 мільйона людей. З приводу цього Мольтке писав: «В операціях, що увінчані бл скучими успіхами, німецька армія змогла взяти в полон майже всі сили, що ворог виставив з початку війни; все-ж таки на протязі 3 місяців революційна Франція створила нову армію, що числом перевищує загинувшу. Ця боротьба має здивувати з військового погляду до того ступня, що поставлені нею питання треба буде студіювати на протязі довгих років мира».

Коли ж все таки Франція була переможена, то треба взяти на увагу, що з одного боку революція ця не була чисто національно-політичною, а мала й соціально-вій характер. Заможні класи були zagrożені революцією і переважно марили про мир, який би він не був. З другого боку необхідно взяти під увагу, що Німеччина тоді знаходилась у високому патріотичному піднесенні, здобуваючи давно вимріяне об'єднання німців, якому завжди і найбільше перешкоджала Франція.

В повстанні 1863 року поляків знаходимо багато фактів, що доводять новіші думки що-до боротьби повставших проти окупантської армії. В часі повстання Росія мала в Польщі 120-130 тисяч війська; було в ліч на 22. I. 63 р. 30 несподіваних нападів повстанців на російські гарнізони, — при чому вдалих лише коло восьми. Кількість активних бойців у поляків обчислюється в 10 тисяч. Ця перша акція повстання спаралізувала чинності війська російського і влади на яких два тижні. Тільки відсутність в той час міцного революційного центру, низка хиб організаційного характеру, майже цілковитий брак зброї не дали змоги використати як слід цих 2-х тижнів для організації збройної сили. Не дивлячись на несприятливі обставини: очікувала революція в Росії не вибухла, зовнішньої інтервенції не сталося, все-ж повстання тривало до літа 1864 року, при чім сили повстанців не були ніколи більшими 30.000 людей, а число російського війська було доведено до 180.000.

Маємо всі далі сподіватися, що независті до московського окупанта, незломна воля до здобуття державної незалежності і революційний ентузіазм нашого повставшого народу, будуть ще більшими ніж у іспанців в 1808 році, у французів в 1870 році і в поляків в 1863 році. А це єсть найбільшою гарантією нашої збройної перемоги.

Коли ж взяти на увагу, що сов. влада переживає зараз тяжку кризу фінансову, промислову, а саме головне — хлібну, бо зараз вона майже не має виглядів дістати стільки хліба, щоб задовольнити внутрішні потреби СССР, то це сильно утруднить її становище.

Ще більше буде утруднене становище сов. гледи, коли разом з революцією на Україні вибухне така революція на всій території, аж до Каспійу, яку нині заселяють полеволені народи кавказької федерації, Кубані й Дону. Маємо всі підстави гадувати, що так буде, бо там відбуваються приблизно ті самі процеси, що мають місце на Україні і об'єктивні дані, що революція на Україні викличе заворушення на самій Московщині. Правда, що ці заворушення будуть кіншого порядку — соціального і політичного, але вони сильно зв'яжуть руки сов. владі.

В цьому тяжкому стані московська сов. влада не може чекати собі співчуття і допомоги з-зовні, а скоріше навпаки. Низка дипломатичних поразок, все зростаюча ізоляція СССР — політична і економічна, та відхід

соціалістичного європейського робітництва від комунізму — єсть міцною цього запорукою.

Те, що діється на Україні і взагалі в ССРСР єсть предметом самої пильної уваги відповідальних міжнародних чинників. Для них український національний рух перестав вже бути чимсь митичним, овіяним різними байками і вигадками, видуманими ворогами України, як то було перед 1920 роком. Для міжнародних чинників сучасна ситуація на Україні яскраво стверджує, що український національний рух єсть явищем органічним, явищем великої потенціальної сили.

До того-ж яскраві національно-державницькі тенденції еміграції та праця уряду УНР надзвичайно сприяли радикальній зміні на Заході поглядів на українську справу. Категорично можна ствердити, що в думках та настроях урядових та громадсько-політичних чинників Зах. Європи відбувається цілковитий перелом, в одних державах в більшій, в других — в меншій мірі.

Коли десять років тому українська справа вважалася справою внутрішнь-російською, а побідна Альтаста з багатьох причин мислила на Сході Європи тільки єдину російську державу, то тепер українську справу починають розглядати, як самостійну міжародню проблему, а єдина російська держава на Сході Європи по заєнаді сов. влади вважається вже не до відношення. Європа стоїть перед фактом інтенсивного процесу, який веде до немичучого розпаду ССРСР на державні національні організми, при чому сучасний стан річей розглядається, як перехоловий, і в тривалість сучасної влади на Сході Європи ніхто не вірить. Нема в Європі ні одного поважного політичного діяча, який не спинявся б над проблемою усталення на Сході Європи тривалого порядку і не розумів би всієї актуальності української справи при розв'язанні цієї проблеми. Це добре розуміють і про це гадасують — з одного боку сов. влада, а з другого боку — російська еміграція, що ніяк не може примиритися з втратою України.

Ця зміна в першу чергу виразно відбивається в європейській пресі, яка виявляє велике зацікавлення українською справою і яка поважно та доброзичливо розглядає питання української державної незалежності.

Все це значно полегшує завдання і дає міцні підстави урядові УНР для роботи на міжнародньому полі. Багато міжнародних чинників, що раніше для представників уряду були недосяглі, зараз з великою охотою йдуть на перетракти і розмови, з яких відкриваються дуже великі перспективи для України. Для деяких з них політ Росії через утворення окремих національних держав на Сході Європи єсть конечною життєвою потребою.

Взагалі можна ствердити такі погляди і міркування у сучасних рішеннях чинників на стан річей. Вважається, що після великої війни стосунки в Європі впорядковано до східних кордонів Польщі і Румунії, а далі починаються терени, які є по-за нормальним життям Європи, що і єю досить боляче відчувається. Коли-ж до цього додати ще змагання влади, що на тих теренах панує, до підраження її зруйнування існуючого порядку річей на цілм світі, то витворюється загальна атмосфера недовіри і ворожости до цієї влади. Єдина Німеччина, що всіма силами поборює Версальський трактат, використовує формально добрі стосунки з ССРСР, щоб найбільше дістати собі полегшень при виконанні зобов'язань Версальського трактату, але її становище в стосунку до ССРСР цілковито зміниться, як тільки буде залагоджено справу дотермінової евакуації Рейнської країни та інші питання по виконанню Версальського трактату. — Все-ж таки, не дивлячись на всю різницю в соціально-політичній структурі Заходу й Сходу Європи, не дивлячись на все зростаюче політичне віддалення одного від другого, треба констатувати, що психологічний і матеріальний стан сучасної Європи такий, що війна з ССРСР з ініціативи Заходу цілковито виключена. Мають і матимуть місце інші заходи, більш мирного, але не менш дошкулього економічно-політичного характеру, які тяжко відібується на внутрішнім ставовищі сов. влади. Війна можлива лише

в одному випадкові, коли з одчаю, для врятування своєї тяжкої внутрішньої ситуації розпочне її сама Москва; коли-ж цього не буде, то всі чекатимуть остаточного натурального занепаду цієї глади, розуміючи, що нема такої сили, яка б могла після занепаду сов. влади подолати відбіжні стремління поневолених народів, а коли б і пододала, то лише на хвилино і це не гарантувало б сталого спокою на Сході Європи, так для неї потрібного для впровадження цих теренів в обіг світового господарства.

Тому зростаюча прихильність міжнародної opinio до української державності обумовлена тим, що повстання української держави єсть далеко кращою і більш тривкою підставою спокою, ніж будь який инший порядок.

З цього погляду перед міжнародними чинниками ще більше підкреслює значіння нашої проблеми існуючий союз між урядом УНР і урядами Куба і та Кавказької Федерації, при чім до цього союзу приєднується громадсько-політична група Вільного Козацтва, яка між донськими козаками має зараз найбільший вплив. Європі не може не промовити те, що цілий підсе. в ССР, який охоплює Чорне море, уявляє з себе одно ціле, сферова.с проти Москви; а запорукою добрих стосунків на цьому просторі є як раз спіль. а загроза з боку Москви. В цьому комплексі національн. держав Україна є найбільшою, а тому всі вони розуміють, що їх доля тісно зв'язана з долею України, яку вони в своїй міжнародній акції завжди підтримують і висувають наперед.

Рівнож прихильне відношення у міжнародні чинників викликає та обставина, що уряд УНР, скеровуючи всі зусилля проти Москви, стремляється як до найприязніших стосунків з існуючими вже державами — Польщею, Румунією і Туреччиною, щми найбільшчими сусідами України.

Ця політична концепція уряду УНР, помимо того, що не вносить жадних ускладнень в існуючий уклад міжнародні сил, а навпаки в найбільшій мірі використовує його для досягнення своєї державної незалежності, є так би мовити дівою конечністю, що впливає з минулого і сучасного України. Єдиним і найбільш безпечним ворогом України є Москва, бо тільки вона єдина зазіхає на незалежне існування України.

Такою була Москва царська, такою є Москва червона і такою є Москва на еміграції. Нема жадного політичного угруповання московської еміграції, яке б визнало прагнення України до незалежності; нас вони не вважають навіть за окремий народ. Навпаки, всі існуючі численні політичні угруповання російської еміграції, не дивлячись на ворожі між собою стосунки, цілковито сходяться в поглядах щодо України. Іх вороже відношення до української державності так далеко заходить, що в разі будь яких ускладнень в ССР, коли буде вирішуватися питання — бути чи не бути незалежній Українській Державі, російська еміграція поділиться на два табори — активистів, які навіть підуть до совітської Москви боротися проти України, при чім тут опиняться значно переважуюча чисельно частина еміграції, друга — малочисельна група не зможе перебороти в собі непримиримого відношення до сов. влади і лишиться на еміграції. Характеризуючи так настрої російської еміграції відносно України, зовсім не приходить брати під увагу мало впливової групи російських есерів Чернова, що уклали з Микиткою Шаповалом відомий договір про Лігу Сходу, бо в цьому договорі Україна залишається в федеративному зв'язку з Росією.

Тому уряд УНР вважає зараз за неможливі якісь пертрактації з російськими емігранськими діячами про долю України, ці пертрактації були б посягаючими на нашу національну гідність, бо питання державної незалежності України не може підпадати під якісь дискусії. Лише тоді, коли незалежна Українська Держава стане фактом, можливими стануть переговори з Москвою про сусідські стосунки.

Крім того, всякі переговори з росіянами уряд УНР вважає за шкідливі, бо вони, не даючи нічого позитивного, лише деморалізували б маси на Україні і на еміграції, ослабляючи їх волю до боротьби.

Отож уряд УНР вважає за найстрашнішого ворога України Москву

і через те хоче скерувати всі зусилля українського народу тільки проти неї, та зі всіх інших боків мати тільки друзів, тільки поміч в боротьбі.

В цьому скерованні всіх зусиль у бік Москви, полягає на думку нашого уряду, головна гарантія нашої перемоги.

Що ж торкається українських земель, які зараз знаходяться під іншими державами, то розв'язання їхньої долі буде завданням наступних поколінь українського і згаданих народів.

Не можна не згадати тут про те, що гасло «соборності» України, яке демагогічно виголошується як практична підстава політики на сьогодні в де-яких українських колах, як раз йде на руку Москві і позбавляє в сучасних обставинах, змальованих вище, всякого реального змісту питання державної незалежності України.

Сьогодні «соборність» означає не що інше, як спільне ярмо під Москвою, бо коли припустити, що Москва може бути остільки сильною, щоб ці землі одібрати, чого вона фактично не в стані зробити, то рівно-ж треба припустити, що вона тоді далеко легше дасть собі раду з Україною, аніж зараз. Не стане тоді легше українському народові. Коли б уряд УНР взяв гасло «соборність» як постулат практичної політики на сьогодні, то це означало б повторення помилки з року 1919, оточення повставшої України ворогами зі всіх боків і в наслідок цього безсумнівну повну поразку в боротьбі, а по тій поразці ще гірший стан на Україні, ніж зараз. Натомість повстання незалежної Української Держави одразу буде мати наслідком поліпшення долі наших земляків в інших державах, бо за них заступиться сильна Українська Держава, користаючи з засади обопільності та інших засобів мирного характеру, скажімо, економічних, політичних.

На цьому тлі міжнародного становища, уряд УНР ставить за неодмінне завдання своєї політики наступне: створення міжнародної доброзичливої атмосфери до української національної справи, яка дала б моральну й матеріальну підтримку повставшому укр. народові в боротьбі з Москвою, а також організації свого державного життя і сприяла б скоршому входженню молоді Укр. Держави в родину цивілізованих народів світа. Ви зрозумієте ті причини, що не дозволяють мені, не дивлячись на все щире бажання, докладніше і конкретніше говорити про міжнародну політику нашу. Скажу одне, що використовуючи ситуацію на Україні і спираючись на довір'я нашої еміграції, уряд УНР на цю працю покладає багато зусиль і уваги і має тверду надію досягнути поставлені собі завдання.

Розглянувши ситуацію на Україні і в зв'язку з нею становище української справи на міжнародному полі, ми бачимо, які відбулися зміни з 1920 року на краще, ми бачимо зріст актуальності національно-української проблеми, ми бачимо блискучі перспективи для реалізації української національно-державної ідеї.

(Кінець далі)

В. Сальський.

Маленький фельетон.

I

«В своїй хаті своя правда і сила, і воля.»

В своїй хаті непотрібно і матуря мати,
І робити в своїй хаті легко докторати.
Батько скаже: «ану, діти, батька звеселіте:
Не самим святим судилось горщики ліпити.
Не самі, що вчилися в школах, — вчені є і з дому,
Так чому б мені не мати клятого диплому?!Зватись доктором я хочу! Так вже заманулось,
Заманулось, щоб на старість серце усміхнулось».
Дітям — що? аби не сльози, а якась забава,
І гукнули: «Пане доктор! Слава, батьку, слава!».

II

Лежить мій пес, мовчить, як пень.
За вухом зрідка лиш почеше,
Зате мій приятель весь день
Мені все бреше, бреше, бреше.

Я їх ненавиджу обох
За неприродну дику вдачу:
Один мовчить неначе здох,
А другий грає роль собачу.

В. Валентин.

Salade à la russe.

Російська Соціал-Демократична Партія після великолітньої вагітності та по довгих, болісних пологах привела нарешті на світ дитину, і, здається, — невчасну: оголошено друком її «платформу по національному вопросу». В «Социалистическом Вестнике» (ч. 7-8 з 12 квітня с. р.) знаходимо цей цікавий документ, що його прийняв ЦК РСДРП од н о г о л о с н о, разом з неменше цікавим коментарієм — вступною докладною статтею «К нашей платформе», що її, оту платформу, поясняє та де в чому ставить крапку над «і».

Минуле російської соціал-демократії, всім відома глибока принципіальність партії, її сила й значіння в революційному русі, як керівника російського пролетаріату, та можлива ще роля в майбутньому — примушують з її поглядами й планами рахуватися.

Отже, поминувши, хоч і як вона цікава, історію народження тієї платформи разом з ліканим подробицями що-до ролі в цьому національних груп с.-д., особливо — грузинів, слинимось над тим, що несе вона чи хоче принести нам. Тому звертаємося безпосереднє до самого документу, місцями його присолоюючи уривками з офіційного пояснення.

Виходячи з признання загального значіння національного питання, «що зробило необхідним перебудову колишньої централістичної держави на нових основах, які забезпечують волю національного самоозначення», платформа РСДРП «безоговорочно» приймає факт «повної незалежності і державного суверенітету новоповсталих держав в їх сучасних кордонах». А що-до «національностей, які входять нині до складу ССРСР», то платформа їм приобіцює «вільне демократичне самоозначення в формах автономії, федерації, аж до незалежного державного існування». А пояснення то тут впрост користується добре відомою і здавна більшовіками улюбленою формулою: «полное национальное самоопределение вплоть до отделения». Що-правда, скористуватися з цього «повного» права якась національність може тільки при умові «демократического волеизъявления самих народных масс»; при умові, як пояснює коментарій, що «речь идет о действительно свободном самоопределении». Далі платформа одкидає «всякое насильственное подавление самоопределения». В згоді з цим принципом вона вимагає навіть «виводу армії, яка окупує Грузію». Навіть для годиться с.-д. вирікаються урочисто «усіх виглядів і форм небезпечного в сучасних умовах руського (в оригіналі — великоруського) націоналізму і шовінізму»; пояснення додає до того ще й «великоруський імперіялізм».

Гаразд. Але нижче довідуємося, що «для марксистської соціал-демократії не існує раз на завжди даних «вічних» рецептів для вирішення національного питання». А до того, «як інтереси соціальної і політичної самооборони робітничої класи всіх націй Світського Союзу, так і спільні інтереси всіх трудящих вимагають... — отут ми маємо практичні висновки з вищенаведених принципіальних міркувань — ...н е о б х і д н о с т и з б е р е ж е н н я я к г о с п о д а р с ь к о ї, т а к

державної єдності республіки *) на підставі федеративного і автономного зв'язку її окремих частин і культурно-національної автономії розпорощених націй і національних меншостей». А тому, основи національної конституції СССР «в їх головних і сутніх рисах мають бути збережені і розвиватися у майбутньому».

А звідси, як виясняє стаття, — «за наявних історичних умов спільні інтереси не самих тільки руських (в оригіналі — великоруських) робітників, а й робітників усіх (ростріл оригіналу) націй Союзу однаково диктують усім їм політику найрішучішої боротьби проти використання прага на національне самовизначення в дусі націоналістичного сепаратизму (ростріл оригіналу), з метою виділення нових незалежних держав із складу нині вже уконстатованого суцільного державно-економічного організму» (тоб-то СССР. Прим. наша).

Отже не дивно, що раз у гру входить охорона суцільності єдиного «державно-економічного організму», себ-то СССР, то зараз таки в платформі «національно-визвольні рухи» одним зручним зворотом магічної палички чарівника перетворюються в «рухи націоналістично-сепаратистичні». А з ними, звісно, і РСДРП не по дорозі. І далі все вже йде як по писаному: «націоналістичний сепаратизм, тоб-то стремління до державної незалежності, щоб там не було і за всяких умов, не тільки протирічить інтересам робітничої класи, революції і трудящих мас Світового Союзу, але й уявляє для всіх народів його... величезну внутрішню і зовнішню - політичну небезпеку»... А щоб не було сумнівів, що це стосується й до України в першу чергу, то платформа на прикінці ще раз підкреслює: «з другого боку, сепаратизм, особливо в таких частинах союзу (Україна і т. д.), які являються предметом «вожделений» сусідніх держав і ареною інтриг імперіялістичної дипломатії, загрожує повернути національний рух у зброю чужих планів і таким способом витворює небезпеку мілітаристських інтервенцій і міжнародніх війн»... і т. д. і т. д.

«А поскільки за наявних умов часу й простору, — компетентно поясняє «Соц. Вест.», — сепаратизм неухильно приводить до зазначених вище небезпек, інтереси робітничої класи вимагають найрішучішої боротьби з ним».

Таке «credo» в національній справі російської соціал-демократії. Виклавши його урочисто, «РСДРП твердо переконана, що на ґрунт цієї платформи раніше чи пізніше стануть поруч і в союзі з нею і всі національні загони пролетарського соціалізму».

Поти — платформи та офіційного пояснення до неї. А тепер годиться і нам додати про неї ще кілька слів од себе.

Не дурно з самого початку здалося нам, що ніби дитина не вчасна: ніяк не можна визнати плод великих старань російської соціал-демократії за вдатний. В своїй платформі російська соціал-демократія,

---

*) Всюди, де це не зазначено окремо, розстріл наш. С. И.

почавши «о здорові», скінчила «за упокой»: вийти з «права на самоопределение вплоть до отделения», і дійти до «самої решительной борьбы с сепаратизмом», — на це треба бути не-аб-и-якими митцями. Ловко, нема що й казати!

Найбільше вражає в платформі її гола безпринципність, наче б-то й несподівана у такої ніби-то глибоко принципіальної партії. Накрившись, як лисячим хвостом, «одсутністю вічних рецептів» та «інтересами робітничої класи», не однаково ставиться російська соціал-демократія до визвольної боротьби й незалежності різних народів колишньої імперії, що виявили вже свою непохитну волю до самостійного життя і зміцнили її кров'ю в боях за волю. Одна мірка для тих, кому вже пощастило визволитися — з чужою допомогою чи без неї — з великої тюрми народів; друга — для тих, хто ще стогне в московському ярмі, в тім числі і для України.

Тут, як бачимо, трудно знайти й слід якої принципіальності. Хіба-що взято принцип: «*beati possidentes*». Та саме його ніби трохи й дивно бачити в основі аргументації соціалістичної партії.

Жадної послідовності! *Wer Asagt, muss auch B sagen*. Але так тільки здавалося б. Для соціалістичних талмудистів законів логіки не існує. Візьміть: Грузію окуповано. Це вони визнають, навіть вимагають виводу звідти червоної армії. Ну, а Вірменія, Азербейджан, Північний Кавказ, Кубань, Україна? Їх не окуповано? Їх не завойовано силою? Хіба не силоміць тримає їх Москва у неволі?

Там, для Грузії, бачте, «особливі умови», а тут для України зостається «самоопределение вплоть до отделения», та й то ще при умові «демократического волеизъявления самих народных масс». Хіба це гірше від права вільного виходу з союзу, яке й зараз по конституції СРСР посідає совітська Україна? А нехай — не спробує вийти! Не легше певно було б Україні застосувати до себе і ті права широкі самоозначення, які їй ласкаво надає сьогодні в своїй платформі московська соціал-демократія. Хто має опреділяти «демократичність» того волевиявлення, що воно являється *conditio sine qua non*? Та ніхто ж інший, як отой *magister elegantium*, чи то пак на сучасному — *magister democratiae*, — РСДРП. При такій гарантії подвійній, а ну лишень-спробуй самоопреділитися, то зараз довідаєшся на власній шкурі, чи багато чим од кривавої лапи ВКП одріжняється у європейську рукавичку зтягнена м'яка ручка РСДРП.

Звісно, в платформі на всякий випадок і про людське око «великих слів велика сила». Особливо часто згадується оті гарні і давно знайомі слова про самоозначення, боротьбу з імперіялізмом, шовінізмом великодержавним то-що. А що з них в дійсності виходить в СРСР, те й сама платформа визнає одверто: «терористична диктатура» і боротьба поневолених народів «проти московської центральної влади».

Ми б не віддали належного багатим здатностям творців платформи, коли б не зазначили ще одної її якості: ідейне жонглерство авторів документу по-за конкурсом. Тільки незрівняна, чисто професійна «ловкість рук» дозволяє їм одним влучним рухом досвідченого фокусника в потрібну хвилю на очах усієї чесної громади «національно-

визвольні рухи» обернути в «рухи націоналістично-сепаратистичні». А результат саме той, якого Москві і треба, — «решительная борьба с сепаратизмом».

По-за цією старою, порожньою фразеологією — «вплоть до отделения», — що нам далася вже добре в знаки, по-за цими ніби новими директивами — «необходимости охранения как хозяйственного, так и государственного единства республики», по-за тією «решительной борьбой с националистическим сепаратизмом», по-за всіма тими рецептами, складеними на давно вже випробуваний большевицький спосіб, що його аж впрост остогидло зустрічати на кожній сторінці совітської газети, в кожній промові і в резолюції, по-за тією всією чисто совітською фразеологією проступає і щось инше — давно знайоме.

Російська соціал-демократія вбралася в нову одержу. Та з-під нової сукні, недотепно партійними кравцями сшитой з соціалістичного краму та пишно оздобленої прикрасами комуністичної хвольги, виглядає голісіньке старе і страшне тіло московського імперіялізму — «єдина й неділима».

Яка справді, по-за отим винятком — виключенням Грузії, що нічого в дійсності не міняє, яка різниця між новою платформою РСДРП та ідеологією і, ще більше, практикою в національній справі ВКП? Те ж те «самоопределение вплоть до отделения» віпний вихід з Союзу в теорії, та ж «самая решительная борьба» з «націоналізмом» та «шовінізмом» на практиці. Тільки й тієї відміни, що додано для посилення ще й «сепаратизм», але й його позичено з того ж джерела московського, тільки хіба-що давнішого — з часів старого режиму. І тут лідери російської соціал-демократії, позірно йдучи в слід за Бухаріним, Ларіним та Кагановичем, мають не менше достойних попередників — Валуєва, Юзефовича, Столипина та Бобринського.

Одним словом, платформа РСДРП уявляє з себе тільки нове лише злегка змінене й перероблене європейське видання совітського підручника по національному питанню, з де-якими длубними додадками з циркулярів та указів в тій же справі царського часу.

Перед нами не партійна платформа, а соціалістичне рагу, приправлене до-нехочу комуністичним перцем з додатком для смаку імперіялістичної салати à la russe.

І цю несмачну, нестравну і шкідливу на здоров'я страву кухарі з берлінського «Соц. Вестн.» хотять присилувати їсти народи, поневолені в СССР. Нате, здорові їжте... На легеньке, мовляв, видихання! Та ще й певні, що ця московська тюрю до вподоби припаде тим, для кого призначена: разом з РСДРП її мовгяв зачюбки споживатимуть «всі національні загопи пролетарського соціалізму».

З цікавістю дождатимемо, що скажуть на ці безсоромні зазіхання московських товаришів, що скажуть на них українські с.-д., які взяли таку діяльну участь в боротьбі за українську державність та за її самостійність і які непохитно стоять на старих позиціях. Не від речі, може, буде тут нагадати з резолюції з приводу сучасного моменту, ухваленої конференцією організації УСДРП, що відбулася 13-14 січня с. р. в Подєбрадах, таке місце:

«Конференція УСДРП вважає, що:

Стоючи непохитно на позиції VI конгресу партії — боротьби за народоправство — українська соціал-демократія повинна й нагаді боротися за відбудову Української Незалежної Демократичної Республіки».

Хочемо сподіватися, що наші земляки, українські с.-д., зуміють дати належну одсіч безсоромним московським імперіялістам, що вбралися в соціалістичні шати.

Хотілося б нам поставити авторам платформи одно неделікатне питання. А як же бути з резолюцією II-го Інтернаціоналу про незалежність України і інших земель, поневолених Росією, свого часу прийнятою на конференції в Марселю? Звичайно, дарма від них дождити відповіді.

Але позиція самого II-го Інтернаціоналу в цій самій справі не позбавлена і для нас цікавості. Адже з двох організацій, які входять рівноправно до його складу, в тій самій справі одна ставить собі за мету—«відбудову Української Незалежної Демократичної Республіки», а друга проповідує «самую решительную боротьбу» з сепаратизмом на тій же Україні. Нема що й казати про те, що від авторитету II-го Інтернаціоналу залежить знайти засоби, щоб примусити партію, своєю складою частину, шанувати раз ухвалені конференцією постанови.

Ну, та то їх справа.

А ми одмітимо тут, кінчаючи, лише одне: при всім фарисейським крутістві платформи не можна їй відмовити в певній виразності: РСДРП ясно й недвозначно виступає переконаним оборонцем існування ССРСР, непорушності й суцільності її території, разом з тим закликаючи всіма засобами боротися проти незалежності України.

В боротьбі з «українським сепаратизмом» ми маємо перед собою єдиний московський фронт — од комуністів через с.-р., с.-д., до кадетів і монархистів. Сталін, Чернов, Керенський, Абрамович, Мілюков, Струве і В. Шульгин, зробивши поступки вимогам часу аж до федерації, зійшлися в боротьбі з українською самостійністю на одному гаслі — старому Валуєвському:

«Не было, нѣтъ и быть не может!».

С. Черепин.

Програм Українських Націоналістів.

В днях 27. I—3. II. с. р. у Відні відбувся конгрес українських націоналістів, що нарешті створив «організацію українських націоналістів» і дав їй головні програмові «засади». Отож, коли досі можна було говорити лише про настрої, то після цієї події доводиться вже хоча б формально говорити про нову політичну українську партію, що відповідає за кожний свій вчинок і кожну думку. Звичайно, так мусіло б бути в теорії, але так не є на практиці. Доказом тому опублікований в ч. 1-2 «Розбудови Нації» вироблений конгресом програм партії. В

ньому як в дзеркалі видно, що партія не може дати ради з своїми ідеями навіть, не то що серйозно думати про відвічальне керування масами українського народу. «Програм» з початку до кінця є внутрішнє нелогічним, а то й просто малограмотним в основних питаннях.

Починається він з формули, під якою підпишуться зсі українці без різниці статі й віку:

«Маючи за свою мету відновлення, в порядкування, оборону та поширення незалежної Соборної Української Національної Держави, — українські націоналісти змагатимуть до зібрання творчих сил унутрі нації та до зміцнення її відпорности на зовні».

Але розуміючи, що одної такої елегії для бойової політичної партії не досить, автори документу додають зараз же:

«Тільки повне усунення всіх окупантів з українських земель відкрисе можливість для широкого розвитку Української Нації в межах власної держави».

А як має бути до повного усунення? Чи треба домагатися хоча б і обмеженої держави чи, не йдучи на компроміси, лише дбати про організацію партії націоналістів в тій певності, що ця партія для переведення в життя кінцевого ідеалу варта більше ніж своя обмежена держава. Відповіді на ці питання годі найти в «програмові», тай самий вираз «тільки повне усунення...» певно треба розуміти значно прозаїчніше: просто як порожню формулу зачарованого кола; бо ж справді, логично міркуючи, по «програмові» виходить, що «усунути» можна лише дорішки, а дорости можна, лише усунувши... А де ж вихід? Автори програму, здається, бачуть його в своєрідній попередній міжнародній політиці, яку вони розуміють дуже оригінально і про яку говорять з невідомих причин апокаліпсичним стилем. Це щось дійсно надзвичайне як по глибині думки, так і по формі. Походить воно чи не від того парадоксу: «твої приятелі — сусіди твоїх сусідів». Цю мудрість наші націоналісти переформували з ушкодженням ясности і погіршенням піфійської ляпідарности стилю так:

«Відкидаючи орієнтацію на історичних ворогів української нації, але будучи в союзі з народами, які вороже відносяться до окупантів України, національна диктатура, що витвориться в бігу національної революції, забезпечить у тяжкий час боротьби силу української держави».

Перш за все треба констатувати в цій формулі відсутність того, що найбільш мусіло б характеризувати послідовний націоналізм: нема навіть згадки про орієнтацію в першу чергу на самих себе. Натомість натискається на союз з сусідами наших ворогів. Якими? Не відомо. Чи це часом незхинцями?

Але крім цього, що визначає практично відкинення «орієнтації на історичних ворогів»? Очевидно, ніщо інше, як війна проти всіх сусідів, разом узятих. Оскільки така політика є практичною, може судити всякий, хто переживав хоча б українську боротьбу за незалежність або хоч трохи над цим міркував холодним розумом, а не буйним серцем.

В положенню боротьби з усіма сусідами, очевидно, не помогли б і «союзи з народами, які вороже відносяться до окупантів України», і то з тієї простої причини, що дальші народи ще зовсім не мають ніякої української політики. Німці з часу зруйнування України і віддання її на поталу большевикам і денікинцям, підтримують твердо Московщину, чехи за Україну пальцем не ворохнуть, турки — союзники Москви і т. д.

Може наші Талейрани мають в кишені договори про союз з Панамою і Мексикою? Хай тоді скажуть про це. Буде всім відомо, чого сподіватися. Але чи не краще було б, як би було менше орієнтації на вісімнадцятий туман і більше союзу з елементарною логикою?

Не краще виглядає програма партії і що-до внутрішньої політики.

«Щойно після відновлення державности національна диктатура перейде, через участь у владі провідної верстви, до створення законодавчих органів на засаді представництва організованих суспільних верств».

Щоб це мало визначати? Що то таке «провідна верства» та «організовані суспільні верстви»? Чи це просто незнання звичайно прийнятої наукової термінології чи це умисне. Треба думати, що останнє, бо далі в програмі говориться, що «організація українських націоналістів протиставиться всім партійним і класовим угрупованням». Таким чином «на засаді представництва всіх організованих суспільних верств» мусить визначати ніщо інше, як заведення на Україні фашистської диктатури в широкому розумінню слова і по італійському зразку з увінчанням цілої системи корпоративним парламентом. Навіть не входячи в глибший розгляд можливості такого експерименту, можна бути певним, що на Україні він не вдасться, бо між Італією і Україною величезна різниця в історичному розвитку і в соціально-економічній структурі. В данім разі наші націоналісти виявляють себе просто легковажними інтернаціоналістами, що вірують в якусь універсальну істину, абсолютно цінну у всякий час, на всякому місці і за всяких умов.

Але того за мало. «Створення законодавчих органів на засаді представництва всіх організованих суспільних верств» передбачає ще на думку авторів програму і

«узгляднення відмінностей окремих земель, що ввійдуть до складу Української Держави».

Можна подумати, що наші націоналісти, йдучи на війну за соборність і централізацію, збираються на практиці зробити навпаки: за-

вести повіто ві самостійності та парафіяльні автономії. Чи це так, чи не так, — важко сказати, але швидше так, бо про адміністративну організацію говориться окремо і ясно:

« Місцеве самоврядування буде основою адміністративного устрою упорядкованої Української Держави, на чолі якої стоятиме покликаний представницьким органом Голова Держави ».

Як покликаний, який Голова Держави, з якими прерогативами? Даремні питання. Не відомо, але знаменно, бо не вживається ні республіканської назви Голови Держави, ні монархичної. Значить «баба надвое ворожила». Чи так, чи инак. Не принципово, але за те зручно. Хай монархисти вірять, що це буде монарх, а республіканці, що буде президент. Для всіх втішно і мирно, але певно лише доти, поки не прийде до рішучого менту. Що буде тоді? Чи не вийде з штучної єдності гомеричного розбрату і розвалу?

Але крім небезпеки внутрішнього експериментаторства розбудово-фашистська державність обіцяє Україні ще й сталу войогничу міжнародню політику

« у своїй зовнішнє-політичній чинності Українська Держава стремітиме до осягнення меж, що охоплюватимуть всі українські етнографічні терени й забезпечуватимуть її належну господарську самовисгарчальність та стратегічну відборонність »,

Що треба розуміти під цим всім? Чи це є соборність до абсурду чи осуд абсурдної соборности? Коли перше, то Україну ждуть безконешні війни; коли друге, то нема чого пускати у вічі ідеологічний порох, який має лише феєрверкову ціну.

Небагато можна сказати компліментів і про економічно-соціяльну частину «програму».

« Визнаючи в засаді право приватної власности, державна влада затвердить законом переведене на Сході України вивласнення поміщицьких земель без викупу, поширить силу того закону на інші українські землі, удержавить ліси та обмежить право вільного продажу землі ».

Себ-то хоч і визнається принцип великої французької революції, що «власність священна і недоторкана», але вноситься коректив певний що «власність — це крадіж». І коли ще «затвердження вивласнення поміщицьких земель без викупу», сяк так можна виправдати державно-національними необхідностями (але не принципово і не фінансово, бо ця міра видається геніяльною лише для того «дурацького» соціялізму, про який писав Каутський), то такі наміри партії націоналістів, як «удержавлення лісів і обмеження продажу землі» явно

викривають етатиські нахили наших майбутніх диктаторів. Яка ж тоді лишається різниця в методах в порівнянні з більшевизмом? Диктатура політична, диктатура економічна. Чи не дасть це і тих самих результатів, що їх мають і більшевики? Чейже більшевики провели вивласнення без викупу, націоналізацію і т. д. і прийшли до бюрократії і краху. Очевидно наші націоналісти не дооцінюють значіння в такій економічно не розвиненій країні, як наша, права вільного розпорядження власності у всіх її проявах. Сміємо їх запевнити, що той, хто порушив принцип власності, припиняє мобілізацію капіталу і нагромадження того капіталу, який є так необхідний для розвитку нашої промисловости и який шукають і не знаходять більшевики, що за моральне задоволення конфіскації платять тепер тисячні відсотки. Допіру розібрана частина «програму» є чи не найбільше легковажною в цілому творі конгресу.

Так само на більшевицький манер збираються націоналісти збудувати і соціальну базу влади: вони будуть дбати лише про

«підтримання середнього селянського господарства, сільсько-господарської кооперації й промисловости».

Чи не за вузька це база соціально, а тим більше економічно? Чи не доведеться відмовитися від всякого програму і інтенсифікації? Чи може наші націоналісти збираються корегувати парцельованість заведенням великих націоналістично-комуністичних господарств завбільшки з американські пшеничні латифундії Середнього Заходу?

Перечислює далі «програм» і інші групи, що вродяться на вербі, що її мають посадити наші швидки спасителі.

«У промисловлення України буде переведитися на основі приватної ініціативи поруч удержавлення підприємств, що мають значіння для оборони і нормального розвитку країни. Вільна торгівля поруч державних монополій. Єдиний рівномірний і поступовий, безпосередній податок при обмеженій кількості посередніх податків...»

Крім цього є ще

«регулювання взаємовідносин по-між суспільними групами, воля праці, права коаліції і вільних умов, восьмигодинний день праці, загальне соціальне забезпечення, відділення церкви від держави, обов'язкова безплатна державна школа, єдині регулярні армія і флота».

Одним словом дається все щедрою рукою без огляду на національну історію і інтерес, без огляду на руїну господарства України і явну шкідливість для майбутнього країни. В кращому випадкові це є нерозуміння, в гіршому — демагогія, до речі не страшна, бо український

нарид має вже практику. Шкода тільки, що на складання цього всього, друк і розповсюдження витрачалося стільки грошей і часу.

Коли б за такою партією, що сама собі систематично не уявляє шляху до ідеалу, хтось пішов, довелося б тільки дивуватися і жалкувати і загублену енергію.

Дійсно гора породила мишу.

Після всього сказаного, очевидно, було б ніяково говорити серйозно про програм і партію націоналістів. Є лише група з певним настроєм. Ясно вимальовується в цих настроях лише стремління шляхом гурткової виключности, що помилково називається національною диктатурою, дійти до влади, яка розуміється як право одних і обов'язок других, яка називається національною, а в засаді нехтує самим поняттям національної рівноцінності громадян, яка з пафосом викидаючи прапор соборности, єдности і т. и., в основі проти компромісного співжиття громадян і значить і консолідації української національної держави. Чим більше відхилятиметься машкара від еміграційного націоналізму, тим ясніше вимальовується його руїнницьке обличчя, і ми певні, що тим швидче буде він осуджений і зданий в архив, як і попередні спроби ріжних груп і осіб, швидких на стріли і тяжких на акцію, на справжню творчу працю.

І л. К о с е н к о.

Лист із Відня.

(З приводу Конференції Жіночої Ліги Мира та Свободи)

В днях 26-28 березня 1929 р. у Відні відбулася Конференція Жіночої Міжнародної Ліги Мира і Свободи, яка мала на цілі підготувати ширший Конгрес цієї організації.

Для нас ця Конференція представляє тим більший інтерес, що її було присвячено питанням Схода Європи і українське питання виступило на форумі міжнароднім. Україну репрезентували:

Делегація Української Секції Ліги Мира і Свободи, яка складалася з трьох осіб: паній Мілени Рудницької, Софії Дієвської і Оледи Левницької, і представниця Союзу Українок-Емігранток з Великої України п. Валентина Завадська.

Засідання Конференції відбувалося два рази день, причім голова і члени президії мінялися, представляючи майже усі присутні національності.

На Конференції було представлено жіноцтво Англії, Франції, Німеччини, Румунії, Польщі, Литви, Латвії, Угорщини, України, Австрії, Чехії, Естонії, Швеції і Болгарії.

Першу привітальну промову виголосила Густава Гайман (Німеччина). Вона сказала, що завдання Жіночої Ліги Мира та Свободи є інтернаціональні, що члени передусім мусять відкинути націоналізм, як то зробили англійська секція під час боротьби з Ірландією, французька секція, вступивши за німців при окупації Рурського басейну, і німецька, що двічі давала гроші на відбудову спустошених теренів Франції. В Європі все далі тяжить кулак великих держав. Час найвищий, щоби вступитися освіченим та енергійним жінкам, щоби вплинути на сучасні політичні обставини.

По тім були виголошені реферати на теми: 1) Загальне політичне

положення на Сході Європи і 2) Проблеми зовнішньої політики. Першу тему реферувала Єля Герцтка (Австрія) і Мілена Рудницька (Галицька Україна).

Єля Герцтка дуже цікаво освітлює теперішні життєві умови. Все під знаком війни: преса, комунікація, індустрія, школи і навіть радіо. Преса наряду з пропагандою миру вміщає спомини генералів з Великої війни, пакт Келлога і війновничі артукуди. Залізничі обреховано лише на цілі війни. Досі у Відні існують двірці, пристосовані виключно для війська. Повітряна флота заповідала обслугу комунікації і торгівлі, однак кождий апарат обреховується на кидання бомб. Індустрія виробляє переважно ті предмети, які можуть прислужитися для війни, напр. виробляється у великій кількості зброя і військова амуніція, яку головно споживають Румунія і Польща. Навіть рілнічі машини можуть бути пристосовані для воєнних цілей, як то плуги-трактори легко перетворюються на танки для двох осіб. Назіть фабрики швейних машин мають на увазі війну. Усе те тримається у великій секреті і адміністраторку, яка поінформувала Лігу Мира і Свободи про прикмети цих машин, — було негайно звільнено з посади. Радіо, замість служити широким культурним цілям, являється монополем держав, які використовують його для своїх еґотистичних потреб. Під час останніх заворушень в Відні випадково виявилось, що поліціянти мали при собі кишенькові радіо-апарати.

Пані Рудницька каже, що Захід заспокоївся в той час, як на Сході настрої загрожуючі, тим більше, що положення скомпліковало утворення великої кількості нових держав, через що повстало багато спірних питань, які грозять війною. Створення Польщі, Латвії, Литви, поширення Румунії викликали питання Вільна, Бесарабії, Іданського коридору і Горішньої Сілезії. Особливо ж дві справи: Україна і Білорусь можуть легко привести до війни. Україна фактично є провілцією Совітської Росії. При вда жовтнева (большевицька) революція принесла багато для розвитку життя і культури, але незалежністю пожертвовао для могутності Росії. 40-ти мільйонний нарід з власною культурою, історією і традицією завше буде воювати за свою територію. Росія не випускає України не за-для комуністичної ідеології, а лише з політичних міркувань: загрожує їй комунізм, а імперіалізм. Польська політика експанзивна і тому по суті мілітаристична. Гасло автономії служить Польщі лише для пропаганди. Скрізь мілітаризація, одна третина державного бюджету іде на військо, провадиться активна мілітаризація в школах. Те саме спостерігається в Румунії. Жіноча Ліга Мира і Свободи мусить звернути серйозну увагу на ці явища.

Другий реферат на тему зовнішньої політики виглошували п-і Камій Древе і п-і Липацевичева.

П-і Древе (Франція) говорить про блоки між окремими державами. По війні настала Нова Европа з новими державами. Ці держави утворили численні блоки, яких можна поділити на дві вирази і групи: блок переможців анґло-французький-слов'янський, що зберіг армію, і переможених—австрійсько-німецький, обезброшений. Той останній все шукає за спільниками для зміцнення. З окремих держав значно виграла Італія, створивши блок з Албанією. Починається суперництво між Анґлією, Америкою і Росією, а Німеччину кождий старається притягнути до себе. Крім пактів Литвинова і Келлога утворено окремі пакти між державами, але фактично, під виглядом замирення, то все договори воєнні. В ґрунті речі є дві причини, то є суперництво Анґлії, Америки і Росії, з одного боку, і боротьба фашизму з комунізмом з другого. Досі доводиться констатувати перемогу фашизму. В Італії його успіхи такі великі, що він навіть придбав Папу Римського. Як курйози свого роду п. Древе наводить приклад: королева румунська Марія скрізь виступає яко пацифістка, однак не протестує, коли її ім'я названо новий кружляк Румунії; або — засідання Латвійської секції Ліги Мира і Свободи відбувалися в Сгрілецькім клубі, де скрізь по стінах було розвішано зброю.

Пані Липацевичева (Польща) говорить про кордони. Усі незадоволені, бажають змін. П-і Липацевичева реферує докладно справу Вільна. Вказує,

що в Вільні литвинів лише 10% і то настроєних шовіністично, причім сусіди (німці і большевики) стараються поглибити прірву. Ген. Желіговський мусів втрутитися, щоб вратувати польське населення. Східна Прусія властиво населена поляками, а мимо того належить до Німеччини. Версальський трактат нікого не вдоволив, бо повернув лише частину тої землі. Вираз «Гданський коридор» є неправильний, бо фактично він переходить польську землю. Ось Горішня Сілезія є справді коридором між Німеччиною а Чехією, бо населена переважно поляками і тільки в містах переважає німецька буржуазія. Тому перегляд кордонів є конче потрібний.

Опірч цих рефератів були виголошені ще реферати про меншості, пресу, виховання і моральне озброєння.

За браком місця не будемо передавати усіх рефератів, а подамо тільки найцікавіші місця і власне ті, що найбільше стосуються до України.

По виголошенню реферата про меншості п-і Софія Дністрянська (Галицька Україна) забирає слово в порядку дискусії і каже, що доки 40 мільйонів меншостей знаходяться під чужим пануванням, доти не настане мир. Кождий повинний підтримувати свою культуру, а не чужу. Меншості повинні взяти участь в інтернаціональній федерації народів і лише Інтернаціонал вирішить проблему меншостей. Боротьба буде ще довга, аж поки доля народів не перейде до рук Інтернаціонального Парламенту.

Представниця Союзу Українок-Емігранток п. Валєнтина Завадська виголосила довшу промову. Зпочатку, беручи на увагу невелику поінформованість аудиторії, п. Завадська подала коротенький історичний та економічний нарис України, узгляднюючи новітню статистику головних галузей промисловости; обрисувала сучасне положення України під московською окупацією, вказуючи на культурно-моральну руїну і облудну політику большевиків в царині українізації; заразом підкреслила величезний зріст української національної свідомости, яка ніколи не помириться з поневоленням України і буде прагнути до самостійного життя. Тут наводимо кінцевий уступ промови п-і Завадської, який представляє зміст і ціль тієї промови.

«Ми тут зібралися, — сказала п. Завадська, — щоб радити, як зробити війну неможливою, як уникнути цього найбільшого нещастя в світі. В нашій пам'яті перед очима ярко стоять страхіння Великої війни, жахливі мільйонові жертви в людях, економічна руїна добробуту людуства.

«Які ж є способи, щоби війна сгала неможливою? Що можна зробити для цього?

«На нашу думку, перед усім треба відразу взяти правильний шлях, треба створити базу, усталити провідні напрямні, які в результаті дадуть вічний мир.

«Для того в першу чергу належить дати волю окремим націям, треба помощи створити незалежне життя для всіх поневолених народів, бо кождий поневолений народ буде прагнути за всяку ціну позбутися насильників, а це буде постійною причиною для революції, яка знову може викликати велику війну. Коли ж таким поневоленим народом є українці, що парохують 40 мільйонів, то стремління такого народу до самостійного життя не можна легковажити, бо його непереможена воля до незалежності буде вічно загрожувати миру. Ми, українці, є взагалі нацією спокійною, що прагне миру, нашим головним заняттям є хліборобство, яке само по собі робить людей миролюбивими, бо для хліборобів війна є правдивою катастрофою.

«Однак ми гаряче любимо свою батьківщину, яку Москва підступно підбила під себе і 300 літ брутально її визискує.

«Наші діди і прадіди на це не годилися і кілька разів позоставали проти насильства.

«В 1917 р. ми утворили Незалежну Самостійну Українську Народню Республіку, однак одвічний борг з півночі знова окупував нашу землю. Ми свято переконані, що на цей раз йому не вдасться довго панувати над Україною. Зпочатку збройні повстання селян-хліборобів проти большевиків-наїздників, а потім величезний розвиток національної свідомости

нашого народу і воля до самостійного життя ставлять українську проблему — яко незалежну державу — на порядок денний.

«Мушу тут звернути увагу, що Україна і українці, і в наслідок історичних зв'язків, і з причин географічних та економічних, як рівнож з своїх тенденціях і психології все тягнуться до Західньої Європи, бажаючи жити з нею спільним життям і увійти в оборот її політики та економіки.

«З другої сторони Західня Європа також мусить собі усвідомити, що без вглянення України, яко самостійного державного організму до життя Європи, не можна поновити правильних економічних відносин і усталити політичну рівновагу, що само по собі являється передумовою тривкого миру.

«Отже запевняю Високу Конференцію, що поки не буде розв'язане українське питання, поки законна влада Української Народньої Республіки не обійме всіх своїх теренів, не можна надіятися на спокій, а тому закликаю усіх прихильниць справжнього миру та свободи помогти українцям здобути сперше свободу, а тоді сам собою прийде вічний мир, який являється конечною ціллю наших прагнень».

Цілий перебіг Конференції, присвяченої Сходу Європи, показує, що українське питання набірає щораз більшої ваги в очах цілого світу. І ми, українці, повинні користати з цього для своєї національної справи і скрізь виступати, інформуючи інші народи і маніфестуючи наші права.

В цій справі повинно нам допомогти наше жіноцтво на еміграції. Розкидане по цілому світі, представляє воно однак велику кількість свідомих, інтелігентних патріоток, яким бракує одного — організованости.

Міжнародні жіночі Союзи і Ліги об'єднують, звичайно, окремі національні організації. Тому і українськам-емігранткам лєкше буде виступити на міжнародньому полі через свою Українську Всеемігрантську Жіночу Організацію, яка могла би, перебуваючи в стислом контакті з Союзами Українських Жінок в окремих краях, брати посійну участь в усіх міжнародніх жіночих конференціях, як рівнож підтримувати стосунки з жіноцтвом цілого світу.

Закінчуючи цього листа, пригадуємо українськам-емігранткам, що найблищий Конгрес Інтернаціональної Жіночої Ліги Мира і Свободи відбудеться в Празі від 23 до 29 серпня 1929 р.

В. Х. ч.

---

3 міжнароднього життя.

Р е п а р а ц і й н а   к о н ф е р е н ц і я .

З 11 лютого в Парижі засідає так звана репараційна конференція. Про неї вже згадувано було на цьому місці (див. «Тризуб» ч. 10 (166) з 3. III. с. р.). Завдання цієї конференції були дуже поважні, й на неї покладалися великі надії. Члени її дуже видатні фінансисти, представники держав, що приймали участь у великій війні, незалежні від своїх урядів, мали випрацювати остаточне унормування боргових обов'язків, що повстали в наслідок війни, знайшовши для того форми й способи, відповідні сучасним міжнароднім фінансово-економічним взаємовідносинам. Рішення, до яких могли прийти ці репараційні експерти формально не могли стати обов'язковими для урядів заінтересованих держав, але для цілого світу було ясным, що такого компетентного голосу дипломатія занедбати чи обминути не малаб сили, і її завданням вже було б лише надати вказаним рішенням відповідну політичну форму.

Конференція працювала ретельно й совісно. З початку опрацьовано було методи, якими можна було перевести всі боргові обов'язки з площини міждержавних відносин до площини чисто комерційної. Для цієї мети

встановлено було план міжнародного банку, могутньої фінансової установи з колосальним капіталом. Завданням банку мало б бути переведення міжнародних сплаток взагалі, а що-до репараційного боргу — то він мав би перебрати його цілковито на себе, комерціалізувати його, зробити його, так мовити, аполітичним. Банк, по-перше, діставав би від Німеччини означені що-річні внески і розподіляв би їх серед кредиторів, згідно певному, встановленому коефіцієнту. Завданням банку було б також переводити усі так звані трансфертні операції. Трансфертом зветься на банківській мові сплатки при певних умовах. Таке право надано було, згідно відомому плану Дауса, на той випадок, коли б переводи надто великої кількості сплаток загрожували стабілізації німецької валюти. Комітет репараційних експертів розбив репараційні обов'язки на дві частини: охоронену трансфертом і неохоронену ним. Обов'язок за доглядом над обома частинами боргу мав бути переданий банкові. Йому б належало також і право догляду над так званими поставками натурою, бо ж частина репарацій виплачувала Німеччина саме в такий спосіб. Коли б такий банк було засновано, це означало б, що репараційна проблема позбавилася б політичного й дипломатичного забарвлення, бо справою й регулюванням сплаток займалися б не міністерства закордонних справ та їх представники закордоном, а ділові люди — банкіри і фінансисти. Не потрібно було б одночасно братися до якихось засобів примушення, бо існування такого банку було б корисним, перш за все, самій Німеччині, валюта якої стояла б за тим банком забезпеченою, як за добрим кам'яним муром. Не зле почували б себе і держави воєнної Антанти, бо акуратно й точно діставали б нарешті суми, які потрібні їм, з одного боку — для властивих операцій, з другого — для покриття своїх боргів Сполученим Штатам Північної Америки.

Але для того, аби закладати такий банк, — навіть вже для того, щоб можна було розпочати обміркування подробиць його структури, — треба було ясно означити те, для чого він має бути встановлений, себ-то точну суму усіх боргових обов'язків. План Дауса, як відомо, означив лише сплатки, а саму суму залишив неозначеною. Виходячи з вищої суми сплаток, що досягла цього року двох з половиною мільярдів золотих марок, гадають, що ця сума, яку мали на увазі автори плану, рівна приблизно 47 мільярдам. Сплата на два з половиною мільярди в рік включала в собі трансфертні операції та поставки натурою. Воєна, говорячи французькими біржовими термінами, була «стелею», вище якої не можна було йти. Комерціалізуючи борг, знищили трансфертну охорону, а тому сплатки musлі стати меншими за 2,5 мільярди. Треба було знайти «підлогу», і а якій можна було твердо стояти.

Завдання знайти «підлогу» німецькі експерти переклали на своїх противників, а самі вичікували. Союзникам не легко було домовитися. Підсумок їх побажань дав був з початку несподіваний результат. По-за твердою сумою, яка потрібна для оплати американських боргів, і яка переходить за 26 мільярдів, Франція вимагала ще для себе — 10, Англія — 4, Сполучені Штати — 1,4, Бельгія — 3, решта держав приблизно 2,6, а в цілому сума переходила трохи за 47 мільярдів плану Дауса. Підлога, як висловлювалися з цього приводу газети, стала вищою за стелю. Німецькі представники не подали своєї суми, а запропонували союзникам самим зробити зменшення своїх вимог. Тяжка була ця праця, але після довгих пересправ та пильної роботи союзники значно зменшили свої цифри. Франція та Англія знизили їх на 25 %, інші держави, за винятком Сполучених Штатів, наподобили їх, і що-річні сплатки Німеччині musлі стати далеко меншими, ніж сучасна сплатка згідно плану Дауса, що досягла вже вишини в 2,5 мільярда. По новому розрахунку союзників ліміт мали розпочати сплатою в 1.850 мільйонів, а найбільша сплатка мала означитися сумою в 2.300 міль.

Це було останнім словом і пропозицією союзників, і німці мали на це відповісти своєю цифрою. Німці відповіли, і ця їх відповідь стала причиною такого розриву на конференції, якій мабуть годі буде якомсь залаго-

дити. По-перше, вони запропонували надто малу суму, а саме одкоманітну на весь час що-річну сплатку в 1.650 мільйонів марок. Коли капіталізувати цю сплатку, то вийде як раз та сума, яка потрібна союзникам, щоби сплатити борги Сполученим Штатам, та ще той додаток, що його німці самі мали сплатити Америці; на свої репараційні витрати, уже зроблені, союзники не дістали б нічого. По-друге, німецька пропозиція робила неможливим комерціалізацію їх боргу, бо вони виставили вимогу трансфертної охорони на всю суму боргу, що мала виплачуватися готовими грошми.

Цих умов було вже досить, аби викликати у союзних експертів здивування, але все ж вони не виходили по-за межі чисто фінансових міркувань, з якими можна було погоджуватися, чи не погоджуватися, чи то навіть гадати ще про можливість якоїсь нової комбінації, якогось компромісного рішення. Але рішуче обурення викликала кінцева частина меморандуму, представленого головою німецької делегації, директором державного банку д-ром Шахтом. Шахт у цій частині вийшов за межі чисто фінансових розваг і переніс ціле питання до політичної площини, вказуючи, що Німеччина могла б представити ширші пропозиції в тому випадку, коли б їй було повернуто її колонії та відтворено її кордони на сході та на півдні. Сказав він про це не повними словами, а прикрито, але в такий спосіб, що жадного сумніву в цьому бути не могло.

Сталося це в середині квітня. Відповідна комісія, ознайомившись з меморандумом Шахта, одногосно вирішила, що німецька пропозиція не може бути предметом дальших пересправ. Конференція мала бути зараз же перерваною. Врятувала становище нещасна пригода: наглою смертю вмер поважаний всіма лорд Ревельстон, голова англійської делегації, він же й голова названої комісії. Загальні збори конференції з тої причини було відкладено; німці од'їхали до Берліна за інструкціями, а перед од'їздом д-р Шахт мусів сказати представникам преси, що його меморандум — не останнє німецьке слово.

Вражіння, викликане меморандумом Шахта в європейській пресі — французькій, англійській, італійській, майже одностайне і дуже негативне; більше менше так само поставилася і преса американська. Німецька преса, за винятком соціалістичних газет, на початках ретельно боронила становище німецької делегації, але потім знизилася трохи свій тон, бо на берлінській біржі, почалася просто паніка, як тільки стали ширитися з Парижа чулки про повний розрив конференції. Німецький кабінет міністрів мав з цього приводу кілька засідань, і як здається, став на тому, що д-р Шахт, як незалежний представник, мав право робити ті чи інші пропозиції, і що це, так мовити, не обов'язує німецький уряд і не покладає на нього жадної відповідальності.

Як здогадується де-хто в пресі, тому то властиво німецький уряд так і настоював на тому, щоб представники на конференції були незалежними, бо ж через цих незалежних можна було спробувати випустити до політичного повітря пробний балон що-до колоній, кордонів то-що. Людину в особі д-ра Шахта вибрало було як найкраще.

«Journal de Genève» подає такі матеріали для характеристики голови німецької делегації. Ще в 1926 році Шахт дав співробітникові цієї газети інтерв'ю, яке вона не зважилася тоді друкувати, а друкує лише тепер. Д-р Шахт виступав в ньому, як рішучий противник Версальського миру, Локарнського пакту і взагалі всякого замирення на основі сучасного status quo. Він рішучий німецький націоналіст. Він говорив:

Я крайній песимист що-до майбутнього. Стабілізація Європи не можлива доти, доки Версальський договір, цей договір війни, а не миру, зостанеться в чинності, доки Польща не поверне нам коридора та Горішньої Силезії. Подумайте лише, що ми втратили: Ельзас-Лотарингію, Евпен, Мальмеді, Шлезвіг, Коридор, Горішню Силезію, колонії і т. и. Ми готові одмовитися від Ельзас-Лотарингії, хоч це землі в основі німецькі, бо ми хочемо згоди з французами. З Бельгією та з Данією також можна нам злагодити

справи. Так само, на мій погляд, не варто вносити заколотів до міжнародних відносин із-за якихось 200.000 німців у Тиролі. Але од Коридору та Горішньої Силезії ми не одмовимося ніколи. Це — ганьба для Європи, це ганьба для Ліги Націй! Ми і жертви! Хіба мало того, що од нас забрали Познань, чисто німецьке місто. Взагалі це божевільні думати, що на Сході Європи може затриматися сучасне становище. Угорщина, Румунія, Чехословаччина — все це не втримається. Я не знаю, в який спосіб зайдуть ці зміни, але вони зайдуть, бо все те — річ неприродна. Що-до колоній, то я не бачу, як можна одмовляти Німеччині право мати свої колонії, коли їх має Франція, якій бракує людей, аби обробляти власну територію...

У світлі цих цитат д-р Шахт та його поведінка на конференції виступає як найясніше. Що-до позиції німецького уряду та його члена міністра закордонних справ Штреземана, то їх відношення не таке ясне. Женевська газета робить з цього приводу цікаві зауваження.

Тяжко говорити, що д-р Шахт зробив свої пропозиції на власну руку. Але це тяжче припустити, що це зроблено з відома Штреземана й німецького уряду. Те, що легко пояснюється персональною психологією німецького делегата, не вміщується в рамках німецької політики. Бо ж Німеччина в цій оцій справі мала лише один козир — бажання Англії як найскорше евакуювати рейнські провінції. Вона могла спекулювати на цьому напередодні англійських виборів, вважаючи англійців своїми приятелями. Але — певже ж Шахт міг думати, що найкращим способом забезпечити собі сприятливу англійську політичну опінію буде вимагати повороту захоплених Англією колоній? Можна зрозуміти ще його випад проти Польщі, це означало розсердити ворога. Але нагадувати про колонії — це вже гнівити приятелів.

Для того, аби все це пояснити, — закінчує свої розваги «Journal de Genève», — аби зрозуміти, чому Штреземан міг би бути одної думки з Шахтом, треба, щоб за всією цією справою стояла якась тасмація, якої ми не знаємо... Мабуть таки, додамо од себе, тасмниця та існує, і може її треба шукати також на Сході, тільки трохи дальшому, ніж той, що про нього згадує Шахт у своєму інтерв'ю. Час своє скаже з цього приводу...

А в тім, в час, коли пишуться ці рядки, конференція розломилася, Збори ще будуть, буде га них щось говоритися, але надій на те вже не покладають. Єдино, на що сподівається політична опінія, це те, що справу конференції візьме до своїх рук дипломатія, яка використовує у своїй дальшій чинності всі ті плани й розрахунки, що так совісно проробили були світові фінансисти на протязі майже трьох місяців. З цього погляду можна сказати, що праця репараційних експертів марною не була.

Observer.

До 50-ліття А. М. Лівіцького.

Нижче містимо додатковий список привітань, що надійшли на ім'я А. М. Лівіцького, Головного Отамана і Заступника Голови Директорії УНР з нагоди його 50-тидесятиліття.

1. Від Михайла Шадрина — в імені колонії в Янові.
2. Від Сайка — в імені українських емігрантів в Пінську.

3. Сотн. Забелло — в імені Української Громади в Туреччині.
4. Від Української Громади в Білгороді.
5. Від сотн. Петра Середи — в імені Громади Українських м'нер'в в Румунії.
6. Поручн. Руденко — в імені Громади в Ватрі-Дорні (Буковина).
7. Підполк. Івана Лиходька — в імені старшин і козаків в повіті Камень-Коширському на Поліссю.
8. Групи Українських Емігрантів на західних землях України в Талмачу (Румунія).
9. Від Г. Огієнка — представника української еміграції в с. Рига (Болгарія).
10. Сотн. Вовкогона — в імені гуртка емігрантів в Слонімському повіті.
11. Громади старшин 6-ої Стрілецької дивізії в Подебрадах.
12. Командира і старшини 6-ої Стрілецької Дивізії за підписом ген. Безручка і старшин.
13. Командира 1-ої Запорізької Дивізії.
14. Сотн. Івана Наріжного в імені зборів старшин і козаків Армії УНР в колонії Войковиці-Коморні.
15. Групи УЦК м. Сувалки і околиць.
16. Групи УЦК на ст. Лісна Барановичського пов.
17. П. Косенка — адміністратора тижневика «Тризуб».
18. Відділу УЦК в Стрілкові.
19. Від п. Сіянова.

З преси.

В «Воскресномъ Чтеніи» ч. 17 з 27 квітня с. р., органі православної митрополії в Польщі, що друкується мовою московською, знаходимо впрост неймовірну звістку про те, що

«за враждебную и вредную для Православной Церкви въ Польшѣ дѣятельность... Священный Синодъ опредѣляетъ: жителя города Владиміра дѣкаря Арсенія Рѣчьскаго подвергнуть высшей мѣрѣ церковнаго наказанія: отлучитъ его отъ Святой Православной Церкви и предать анафемѣ».

Заслуженого й видатного церковного діяча, широ відданого православної церкві, що став на чо. і українського церковного національного руху на Волині, православні ієрархи відлучають од церкви. Самовіддана праця над відродженням стародавньої віри благочестивої, прямування до задоволення духовних потреб українського народу в національній формі — князі церкви розцінюють, як «враждебную и вредную дѣятельность». Всі, хто хоч трохи знайомий з церковними справами на українських землях в Польщі, добре знають, яка тому прагда. Річ тут зовсім не в церкві, а в тім, що та діяльність справді «враждебна и вредна» московському стану посідання в нашій нещасній

церкві, отим владикам-москалям, чужим і тілом, і духом нашому народові, які сьогодні говорять іменем православного населення Польщі; «враждебна и вредна» московському чернецтву та його переконанням і симпатіям. Підпорядкування інтересів церкви політичним розрахункам та пережиткам російським в їх релігійній формі виявляється надто яскраво в цій нерозважній ухвалі Синода, що ще загострює і так гострий конфлікт між українською паствою та чужими їй пастирями. Йдучи таким шляхом сліпої національної ненависти, московські ієрархи, що з їх руках українська церква в Польщі, можуть одлучити й себе від решти вірних.

Ще одна увага: ми навмисне навели цю постанову в російському оригіналі: чи не дивує в ухвалі Священного Синоду термінологія Ч-К — «подвергнуть высшей мѣрѣ наказания»?

* *

*

В «Правді Востока» ч. 44 з 24 лютого с. р. надруковано спомини прославленого тоз. Дибенка під заголовком «За советскую Украину». Там читаємо, між иншим, таке:

«Згадалися і ті дні, коли мене разом з іншими товаришами було послано на Україну та в Крим, в саме губло запеклих ворогів революції на не, щоб провадити там підвільну роботу.

«Підвільна робота, в результаті якої були вибухи Київського та Одеського гарматних складів, формування партизанських загонів та розклад запілля білогвардійців, накоїла багато клопоту «насам становища», які через силу прикривали гучними гаслами національної незалежності свої справжні наміри реставрації колишньої влади капіталістів та поміщиків».

Свідки страшної київської катастрофи на Ззіринці, яка, знищивши величезні запаси бойового матеріалу, заподіяла страшні шкоди смертями і ранами людям та геть зруйнувала цілу ділянку міста, пам'ятають, як свого часу большевики вирікалися причетности всякої до цього страшного злочину, що йшов їм на руку в боротьбі проти України. І от тепер один із злочинців сам прилюдно вихвалюється своїм ганебним, нелюдським вчинком. Почекаємо ще, і ми певні, прийде час, коли виявляться і організатори та привідці паризького убивства, що керували рукою Шварцбарда.

* *

*

В Харківці відбулася приємна і цікава товариська бесіда — представників харківських робітників з колегією та співробітниками ГПУ. Совітські газети так і пишуть: «Делегація харківських заводів в гостях у колегії ГПУ». Ober-кат Баліцький «докладно ознайомив» любих гостей з «найвідповідальнішою працею органів ГПУ в боротьбі з контр-революцією», «з контр-революційною роботою, яка ведеться з-по-закордону».

«По той бік нашого кордону досі знаходить собі пристановище біла і жовто-блакитна шовіністична еміґрація. За її активною

участь на нашій території провадиться шпіонаж на користь чужоземних держав та організуються диверсійні акції і пошкодження.

«Контр-революційні елементи розвивають свою роботу за допомогою куркульні та церковників. ГПУ УССР діквідувало політичну організацію, яка складалася з українських національно-шовіністичних елементів, що працювали в кооперації і соціалістичних органах. Ця компанія намагалася, спираючися на куркульню й дрібну буржуазію, врешті таки скинути совітську владу. Керівники організації, що працювали в різних установах, протягали туди своїх людей і широко використовували для своєї мети українську автокефальну церкву. Взагалі, в церковниках — контр-революція знаходить активних прихильників».

З свого боку

«робочі щиро вітали робітників ГПУ і прирікали їй найгорячішу підтримку» («Ізв.» ч. 90 з 19 квітня с. р.).

Зворушливе єднання чужого Україні зайшого пролетаріату та катів-чекістів, основи окупаційної влади над нашим краєм. На цю спілку робітників зайшлих та ГПУ покладає свої надії Баліцький в боротьбі з українськими патріотами. «Głos Prawdy» ч. 111 з 24 квітня с. р. додає, що на тій приятельській зустрічі Баліцький заявив,

«що рух анти-совітський на Україні прибрав такі небезпечні форми, що ГПУ тільки за допомогою цілого пролетаріату зможе задати гидру контр-революції».

Окупантам доводиться мобілізувати всі свої сили, щоб якось ще протриматися. Цієї мобілізації вимагає непереможний зріст проти-совітських сил на Україні, особливо на селі. Про це одверто говорять признання найавторитетніших представників окупаційної влади.

* * *

«І за цієї доби труднощів ми генер переживаємо великий натиск в місті від дрібно-буржуазних непмацьких елементів, а на селі від сільської буржуазії, глитаїв, петлюрівщини і цілого ряду інших контр-революційних елементів, що йдуть проти всієї соціалістичної роботи». («Пр. Пр.» ч. 82 з 10 квітня с. р.), —

признається на другій всеукр. партійній конференції у своєму вступному слові всеукраїнській «староста» Петровський. А генеральний секретар ЦК КПБУ Косіор в своїй доповіді вторує йому:

«Зростання активності глитаїв, терористичні виступи проти сільських активістів, підсилення боротьби навколо хлібо-заготівлі, землевпорядкування, а тепер — колективізація — все це свідчить, що класовий ворог активізується, чинить шалений опір нашому соціалістичному будівництву.

«Ми маємо чимало покажчиків зростання контр-революційних угруповань, підпільних організацій. Вороги намагаються використати наші труднощі. Вони вважають, що нам приходить край. («Пр. Пр.» ч. 86 з 14 квітня с. р.).

А він таки приходять.

* * *

На тій же конференції, що займає таке поважне місце в сучасній

структурі політичній на Україні, при обміркуванні п'ятилітнього плану розвитку народного господарства, проступили, як то звичайно, ті розбіжності та протилежності, які існують в царині економічній між Україною та Москвою. В своїй доповіді Чубар скаржився:

«Сюзи установи, зокрема Держплан, обговорюючи план, скасували де-які об'єкти будівництва, де-які асигнування. Коли ми приділяли на промисловість 4.700 міль. карб., то майже на 500 міль. карб. Держплан СРСР не погоджується з нами. Наші розходження йдуть головним чином по лінії металообробної промисловости, що її робітники Держплану Союзу вважають за неможливе розгортати у нас. Вони вважають, що треба її розгортати не в нас, а в інших районах Союзу.

Ми вимагаємо не лише реконструювати Краматорський завод, не лише розгорнути наші підприємства машинобудівельного тресту, що зараз існують, але й побудувати ще машинобудівельний завод в Дніпропетрівському, великий завод для обслуговування нашої гірничої й металургійної промисловости. Ми доводимо, що нам треба крім Таганрогського заводу побудувати ще один казанський завод, розгорнути будівництво паровозів не лише на Луганському заводі, що вже почав реконструюватись, а й на ХПЗ, що нам треба побудувати завод хемічного устаткування та инш. В цих питаннях у нас є розходження.

Основні пункти розгортання нашого господарства — це є розгортання вугільної промисловости та забезпечення здобичі палива в Донбасі з 27 міль. тон 1927-28 р. до 52,6 міль. тон в 1932-33 році. Це вимагає від нас великого напруження, але не лише напруження робітників, що працюють у вугільній промисловості. Це примушує нас забезпечити насамперед машинопостачання вугільної промисловости. Коли ми тут будемо спиратися лише на закордонне устаткування, ми можемо зірвати це розгортання в той момент, коли можлива блокада почне здійснюватися, коли капіталісти можуть зірвати наші плани, навіть не почавши війни. Ми мусимо забезпечити основне устаткування нашої вугільної промисловости та нашої металургійної промисловости машинами власного виробництва, розгортанням нашого машинобудівництва» («Пр. Пр.» ч. 87 з 15 квітня с. р.).

Та вишуканою делікатністю виразів, які єживають товариші на Україні що-разу, коли річ знімається про Москву, всіми отими — «є розходження», «ми доводимо» не можна прихожати непримиренного конфлікту економічного між Москвою та Україною.

* *

*

Щоб міцніше прив'язати Україну до себе, та щоб зручніше було викачувати наше вугілля, Москва склала проект «транзмагістралі» — Донбас-Москва-Ленінград. Ось що про нього говорить той таки Чубар:

«Проблему зверхмагістралі — Донбас-Москва-Ленінград треба перенести за межі п'ятилітки й надалі поглиблювати проробку цієї проблеми, бо це коштуватиме багато мільйонів карб. Чи буде це найбільш доцільно? Чи це дасть наслідки, які нас цікавлять, — це ще не відомо». («Пр. Пр.» ч. 87 з 15. IV. с. р.).

Що тих наслідків, які цікавлять Україну, новий план, що його подиктувала централістична політика в залізничнім господарстві, яке цілком знаходиться в руках Москви, не дасть, — це вже й тепер відомо.

* *
*

В дрібницях совітського побуту дуже часто позначаються глибші процеси що переходять в народніх масах. В них відбиваються справжні настрої народні. В анкеті: «якої книжки вимагають робітники?», що її впорядила «Пролетарська Правда», знаходимо поміж иншим таке:

«Наші робітники дуже цікавляться українською книжкою. На де-які книжки, як от: «Хіба ревуть воли, як ясла повні», «На розпутті», є навіть черги. Правда, робітники читають переважно стару літературу, бо один, прочитавши книжку, переказує другому, а той третьому і так усі хапаються за стару літературу. Нову літературу знають дуже мало, але де-що, як от «Бур'ян» Головка, «Вуркагани» Микитенка, робітникам подобається». («Пр. Пр.», ч. 82 з 10 квітня с. р.).

Оце — «усі хапаються за стару літературу» — надзвичайно цінний показчик здорового національного почуття, з яким ніяк не можуть дати собі ради большевики на Україні, як вони не намагаються викривити української культури в кривому дзеркалі позиченого з Росії комунізму.

* *
*

Подаючи з істину про смерть І. Житецького, «Пр. Пр.» ч. 82 з 10 IV. с. р. зазначає:

«Останнього часу небіжчик працював над історією Старої Української Громади в в Києві».

Отходять у безвість сторінки нашого недавнього минулого, в якому Київській Старій Громаді належить визначне місце. На нечисленних громадян її, що перебувають за кордоном, спадає обов'язок зафіксувати на письмі те, що вони пам'ятають з життя й діяльності Громади. Смерть І. Житецького ще раз про це нагадує.

* *
*

Відома читачам «Тризуба» справа з декларацією вел. кн. Кирила про визнання за Україною та Кавказом права на самостійність та з її спростованням (див. «Тризуб» ч. 9 (165) — «З преся») і далі знаходить собі луну. В останньому числі «Bulletin Officiel du Comité France-Orient» (ч. 67) надруковано таке вияснення комітету.

Париж, 15 березня 1929 року.

В наслідок коментарів та інтерпретацій, опублікованих в «Возрождені» з 12 і 16 лютого 1929 року, переклад яких дійшов до Комітету тільки цими останніми днями, і які торкаються протоколу, що його було укладено 15 жовтня 1928 року в присутності Й. І. В. великого князя Кирила Володимировича і делегатів комітету «Франс-Орія» та передано до бюро його секції «Франс-Славія» 26 листопаду і надруковано в офіційному бюлетеню з січня 1929 року, — згаданий комітет стверджує, що автентич-

ність цього протоколу не може підлягати сумніву, не маючи навіть потреби виводити звідси, що якась думка про можливий розподіл Росії може бути приписана П. І. В. великому князеві Кирилові. Ця передрозумлива інсинуація лишається без skutku, бо проголошення незалежності означених народів є фактом, що його було докрано або визнано Лігою Націй значно раніше, в наслідок великої війни і повстання совітів.

Порядність і висока моральна вартість осіб, що були присутні на цих зборах, на яких було ухвалено цього протокола, до того ж не дозволяють сумніватися що-до внутрішньої ціни цього документа та його змісту.

Отже всі зауваження «Возродження» з цього приводу позбавлені всяких підстав.

---

3 широкого світу.

— Американська статистика підрахувала, що американська приватна ініціатива дає на філантропічні і конфесійні цілі 2.219 мільйонів, себ-то її бюджет є після американського і англійського державного бюджетів — третім по розміру в цілому світі. З цієї суми 215 міль. дол. йде на поміч закордоном: Вірменія, Греція, Австрія, Польща, Німеччина, Большевія, Італія, Китай, Ірландія; 1.080 міль. йде на цілі конфесійні, нарешті 924 міль. розподіляються так: на школи — 180 міль., спорт — 19 міль. мистецтво — 25 міль.: допомога дітям, інвалідам, хворим та немічним — 450 міль.

— Майже всі муніципальні бюджети в Італії є дефіцитні. Так Рим має дефіциту — 78 міль. лір, Мілан — 125 міль., Генуя — 37 міль., Болонья — 26 і т. и.

— Французький уряд з огляду на епідемію віспи в Англії встановив для приїзжих з Британських островів обов'язковість посвідки про щиплення віспи.

— В Галь біля Брюсселю розбилися зустрілись два потяги; в результаті 11 убитих і багато ранених.

— З 19 травня у антьквара Лепке в Берліні будуть продаватися картини і цінності, вивезені большевиками з музеїв СССР.

— Норвезький уряд одмовив в дозволі на в'їзд до Норвегії Троцькому, не дивлячися на прохання норвезьких соціалістів.

— Большевицький уряд видав новий закон про заборону релігійних процесій, релігійно-добродійних т-в то-що.

— Біля Кабулу відбулися сутички між військами Бача Сако і відділами Амманулла.

— До Атея прибув єпископ Кеттерберійський, що має вести переговори про зближення з православними церквами.

— В справі злочинного штампування угорських цінних паперів у Парижі французький суд приговорив банкіра Блюменштайна, Товбіна, Лаказа, Удлієр і Ріці до 2-х років тюрми і 3.000 фр. штрафу, решту підсудних до менших кар. На користь угорського уряду присуджено збитки, розмір яких має встановити французький уряд.

— Парламент штату Вісконсін в Америці постановив одмінити закон про сухий режим.

— В Конто загинув відомий бельгійський авіатор Тієффі, що блискуче відзначився під час великої війни.

— Угорський парламент відкинув закон про надання жінкам права голосу на муніципальних виборах.

Укр. Гурток в Смередєвї в Югославїї.

— Папська держава має перевести в життя проект заснування Ватиканського аеродрому.

— Роспущено фінляндський сойм; мотив відмова кредитів на підвищення платні урядовцям.

— Французький уряд одмовився видати німецькому судові барона Штейнґеля, що свого часу був замішаний в справі підробки совітських червонців.

— Офіційно оповіщено, що іберо-американська виставка в Севільї та міжнародна в Барселонї мають відкритися 9 і 19 травня с. р.

— Помер принц Генрих Пруський, брат імператора Вільгельма.

— Звільнено від усіх обов'язків тов. комісара фінансів СССР Шеймана, по причинї опозиційної тактики останнього відносно Сталїна.

— В Арктичній частинї Канади викрито великі поклади золота.

— Македонський комітет в Софїї урочисто вітав Павелїча, одного з лїдерів партїї хорватських самостїйників, що мусїв покинути межї Югославїї.

— В Хуельвї в Еспанїї відкрито пам'ятника Христофоровї Колумбовї.

— Підписано новий польсько-французький комерційний договір.

Од Редакції.

З огляду на наш Великдень наступного вівторка, 19 травня. Тому це ми усього тїсїйшим.

Хроніка.

3 Великої України.

— В Українській Академії Наук. — За участі Наркомосвіти сов. України Скрипника відбулося засідання президії УАН в справі наступних виборів нових академиків. Вибори провадитимуться відкритим голосуванням у двох інстанціях — по відділах і на раді УАН. Вибори нових академиків має призначити уряд УС-СР особливим актом, а Наркомосвіти складає докладну інструкцію що-до їх переведення. Вибори мають бути закінчені до 1 липня с. р. («Пр. Пр.» ч. 76 з 3. IV).

— Всеукраїнська Національна Бібліотека отримала пропозицію від Британського Музею на обмін виданнями («Пр. Пр.» ч. 84 з 12. IV.)

— Математичне т-во в Києві відбуло свої організаційні збори. Тимчасова президія обрана з академиків Граве, Крилова, Пфейфера та професорів Кравчука та Можара («Пр. Пр.» ч. 83 з 11. IV)

— Місячник української книжки. — З 25 березня по 24 квітня провадився на Україні місячник української книжки, який мав за мету розповсюдження української книжки між робітниками та пошавлення праці бібліотек. («Пр. Пр.» ч. 69 з 26. III).

— Виставка укр. літератури. — В Києві відкрито 5 квітня виставку української літератури до і після революційної доби. Виставлено до десяти тисяч книжок. («Пр. Пр.» ч. 78 з 5. IV).

— Вечір укр. культури в Харькові відбувся 27 березня, організований харьківським окружним комітетом комсомолу. («Пр. Пр.» ч. 71 з 28. III).

— Видання праць В. Б. Антоновича. — Історична секція УАН ухвалила видати в 9 томах повне зібрання праць В. Б. Антоновича, до якого увійдуть його наукові і бібліографічні роботи, листування то-що. («Пр. Пр.» ч. 80 з 7. IV).

— Картки на крупу. — Крупа з 1 квітня видається з кооперативних крамниць тільки 1 кіло і то не всім. З 2-ої та 3-ої категорії, тоб-то не-робітникам, видається крупа тільки тим, хто є членами кооперативів. («Пр. Пр.» ч. 74 з 31. III).

— Немає чаю. — По 50 гр. чаю видається з кооперативних крамниць тільки робітникам і то тільки тим, що мають родину. («Пр. Пр.» ч. 74 з 31. III).

— Німецький проф. у Харькові. — В початку квітня перебував чотири дні у Харькові, по дорозі з Москви, німецький професор і знавець будівництва — Кляйнзель. Він прочитав в Харькові виклад на тему «Фабрично-заводське будівництво». («Пр. Пр.» ч. 76 з 3. IV).

— Переселенська справа. — Союзний план переселення передбачає протягом п'яти літ переселити із всього СССР — 1.910.000 чол., при чому 40% нарядів відведено для України. Розбираючи переселенське питання, Президія ВУЦВК'а признала,

що переселення протягом 5 літ з України 800.000 чол. не зменшити гостроти аграрного перебудовлення України. У зв'язку з цим ВУЦВК ухвалив просити «союзний» уряд збільшити для України число народів на переселення. Президія ВУЦВК доручила також народньому комісаріатові хліборобства провести цього року експедицію на союзні колонізаційні фонди, щоб вивчити загальні обставини розвитку сільського господарства в Сибіру, на Далекому Сході, Казакстані та інших районах, що приділені для переселення. («Пр. Пр.» ч. 76 з 3. IV).

— Українізація — Не дивлячися на два роки тому видає мійською радою розпорядження про українізацію вивісок в Києві — ще й досі в Києві існують цілі райони, де вивіски зроблено російською мовою. Як що і можна стріти українські вивіски, то вони написані страшною українською мовою. Ось взірці київської влісочної мови «Підчинка і змова», акц. т-во «Производитель», «Майстерня годивків», «Жилочи капелюхи», «Листування машинкою», У ресторані на м'ясо можна стрінути «сірники з сметаною» і т. д. Це в Києві за «української» совітської влади («Пр. Пр.» ч. 82 з 10. IV).

— З приводу початку «місяця української культури» в Сталінській округі, від робітників Сталіна прийшов лист-прохання до київських робітників допомогти в переведенню українізації на Сталінщині.

Київська газета «Пролетарська Правда» одержала також листа від робітників Сталінщини, в якому вони вказують на те, що Київ мусять допомогти Сталінщині українізуватися («Пр. Пр.» ч. 82 з 10. IV).

— В цілях більш успішної українізації Сталінщини київські бібліотеки порушили питання про те, щоб київські бібліотеки взяли шефство над сталінськими бібліотеками, з якими тримався б зв'язок й яким допомагалося б в їхній діяльності. («Пр. Пр.» ч. 86 з 14. IV).

— Дніпрельстан. — Вітковицьким заводам в Чехословащині большевики замовили мостову ферму через Старий Дніпро для Дніпрельстану та спеціальний метал для будови ферми через Новий Дніпро, яку будуватимуть катеринославські заводи. Міст через Старий Дніпро Вітковицькі заводи зобов'язалися зібрати не пізніше 1 лютого 1931 року. Генератори для Дніпрельстану замовлені американській фірмі «Дженфаль Електрик Компані» за 1.450.000 дол. Турбіни замовлені також в Америці другій фірмі «Н'юпорт Н'юс» за 1.018.000 дол. («Изв.» ч. 80 з 7. IV).

— 3-ій всеукр. з'їзді інженерів та техніків відбувся початком квітня в Харькові. Про склад керуючих чинників в професійній спільноті інженерів та техніків на Україні можна зробити собі уявлення з того, що на з'їзді було внесено пропозицію висловити управі за її «весьма хорошию» роботу «русское спасибо». Проти новообраної управи група інженерів подала протест з вимогою перевиборів, мотивуючи його тим, що цюва управа не досить совітськи настроєна. Не забула в своєму протесті ця група, хоч і мимоходом, висловитися і проти отого «русского спасибо».

На з'їзді виявилось, що сов. Україна в найближчих п'яти роках, при умові, звичайно, що промисловість розвиватиметься згідно з совітськими планами, потребуватиме 17.930 інженерів. Совітські школи при максимумі своєї роботи зможуть дати тільки 13.000 чол. («Пр. Пр.» ч. 82-83 з 10-11. IV).

3 укр. життя.

— 25-ти ліття учительської діяльності Марійки Підгірянки. — Українська поетеса Марія Підгірянка недавно обходила 25-тиліття своєї учительської праці. З приводу цього вся українська преса заговорила про її літературну діяльність. Марійка Підгірянка не псевдонім

Марії з Лекертів-Домбровської. Вона родом з Коломиї, перебувала вйну, блукаючи з дрібними дітьми по австрійських бараках, тепер учителює на Закарпатті. Її гарна лірика розсипана по всіх українських журналах, є також і збірники, як «Відгуки душі», «На чужині», «Мати—страдниця», а недавно на Закарпатті по школах скрізь граво її п'єсу «У чужім піррју». («Час» ч. 163)

— Український банк. — Український Кредитовий Банк в Луцьку розпочне свою працю за півтора місяці, зараз же після одержання статуту з округового суду. («Укр. Неча», ч. 18).

— На честь О. Олеса. — З нагоди 50-тилітнього ювілею нашого найкращого поета О. Олеса в Чернівцях організувало комітет, який має на меті ширити на території Румунії друковані твори поета та збирати фонди на видання невиданих його творів. («Укр. Нива», ч. 18).

— Українська «меншість» на Закарпатті. — В часі прилучення Закарпаття до Чехії офіційна чеська статистика нараховувала до 60% українського населення. Як пишуть «Podkarpatske Hlas» українців тепер на Закарпатті немає і 50%, отже вони зішшли вже на меншість. Що це? Фантазії чеського закарпатського офіціозу чи наслідок десятилітнього «братнього» панування над нещасним українським населенням Закарпаття. («Рус. Земля» ч. II).

Газетні звістки.

— Катастрофальна повінь на Україні. — З Харькова подають, що повінь в південній Україні приймає катастрофічних розмірів. Місто Павлоград під водою. Біля 200 будинків цілковито зруйновано. Містечко Олександрівка також затоплено. Збитки дуже великі. («За Свободу», ч. 100).

— Статистика України. Згідно з переписом 1897 р. було тоді на теперішніх просторах України 77% українців, 9% — москалів, та 8% жидів. На підставі останньої статистики є 81% українців, 8,5% — москалів, 5,5% — жидів. Цю зміну треба пояснити тим, що через зміну політичних обставин та побільшення національної свідомости зменшилося число національних утікачів до московського табору. Жиди посунулися і до тих країв ССРСР, де їм було заборонено перебувати за царських часів. («Час», ч. 163).

— Чутки про Буденного. — «За Свободу» ч. 110 з 26. IV. подає звістку, що чутки про одход Буденного не відповідають дійсності. Буденний по старому виконує обов'язки головного інспектора совітської кавалерії. До цих обов'язків тепер додано йому ще й обов'язки члена колегії комісаріату хліборобства. Буденний прийняв ведення справ, що торкаються організації колхозів, які, згідно з останньою постановою верхньої військової ради, будуть мілітаризовані і являтимуться військовими центрами на селі. Совітська влада думас використати мілітаризовані колхози для боротьби з антисовітськими настроями на селі. У цих колхозах будуть поселені бувші військові урядовці та комуністи.

— На Україні неспокойно. — Під таким заголовком «За Свободу» ч. 110 з 26. IV. с. р. подає звістку з Букарешту про те, що до Бесарабії увесь час прибувають біженці з України, які оповідають про те, що діється на Україні. Вони говорять про те, що голод і терор ширяться на Україні чим раз дужче, а також запевнюють в тому, що на Поділлію йде вперта і кривава боротьба між селянами і червоною армією. Селяне не хотять віддавати хліб. Відділи військ, що їх висилають проти селян та проти українських сепаратистів, яких під'южують гроцкїсти, одмовляються коритися наказам. Один з біжен-

ців оповідає, що в ніч з 17 на 18 квітня в Одесі відбулися криваві сутички військ з населенням, що повстало, при чому було ранено до 100 чол.

— Тривожні настрій. — «Рух» ч. 2544 з 10 квітня с. р. подає, що до військової ради в Москві увесь час надходять тривожні відомості від політичного управління української військової округи. Розташована в Харківській частині, що рахувалася до цієї пори самою надійною, виявилася зовсім розпропагандованою відпускниками, що вернулися з села. Почалися розмови про те, що уряд губить сільське господарство, що податки непомірно тяжкі, що колхози створені для того, щоб відтворити поміщицькі землі. Розмови перейшли в незадоволення, а далі почалися самовільні мітинги, під час яких деякі політичні робітники були ображені «дійством». Харківське ІПУ поробило арешти. Офіційно все це приписано діяльності куркулів. Усі винні оголошені «куркульськими синками». Отримано також численні відомості, що т. зв. «червоноармійські бригади», послані на село для агітації за підвищення врожаю, зустріли дрючки селян і «функції свої не сповнили». Погіршення положення приписується командуючому Якіру, що тайно співчуває правій опозиції. Якіра тепер звільнено остаточно і призначено Блюхера. Звільнення Якіра в Москві вважають завершеним боротьби групи Сталіна проти вищих військових начальників-якідів. Після звільнення Якіра не лишається вже ні одного жидка на вищих військових постах.

З життя укр. еміграції.

У Франції.

— Доклад І. Косенка. — В суботу 27 квітня с. р. в помешканню Української Об'єднаної Громади у Франції (Париж) відбувся доклад І. Косенка на тему «Програм Українських Націоналістів». Доклад зібрав досить

численну аудиторію, що з увагою заслухала доклад. Змістовний доклад, що був свого роду аналізом програму українських націоналістів, виробленого і затвердженого конгресом у Відні в січнілютому ц. р., викрив ті протиріччя, що існують в програмі, як ідеологічні, так і в розумінню практичного уявлення відбудови української держави.*) Після докладу, по перерві, відбулися дебати, в яких взяли участь п. п. Антоненко, Столяренко, Похмурський, Васил'їв та М. Ковальський.

Члени організації націоналістів п. п. Антоненко, Столяренко та Васил'їв давали пояснення до програму, зазначаючи, що в більшості програм цей є тільки «кавіною», по якій буде вироблений дальший програм. Виявляється, що багато ще чого немає в програмі. Напр., в питанню вивласнення поміщицьких земель, зазначив п. Антоненко, слід розуміти, що це вивласнення падає лише на поміщиків-неукраїнців. Але що ж буде з поміщиками-українцями? На це відповіді опоненти не дали. Так само не уявляють собі націоналісти і шляхів зовнішньої політики, про що просто п. Похмурський заявив, що організація українських націоналістів не є державною організацією, отже не можна говорити про якусь закордонну політику.

М. Ковальський, забіраючи слово, торкнувся тих неясних і незрозумілих місць в програмі, що б'ють у вічі своїми протиріччями. По-перше, «союз з народами, що вороже ставляться до наших ворогів» — при розшифрованню видається навіть кумедним. Перебравши всіх ворогів наших сусідів, з яких жаден не може чого зробити для України, спинився М. Ковальський на Німеччині, яка єдина, як держава, могла б в розумінню «союзу» корисного і важливого щось дати Україні. Але

*) З огляду на те, що тези докладу І. Косенка уміщено в цьому ж числі попереду, із допису про цей доклад випускаємо зміст докладу та залишаємо лише ті дебати, що повстали після докладу. Ред.

Німеччина, будучи ворогом, і то довговічним, нашої сусідки Польщі, в той же час є надзвичайно близьким приятелем большевицької Москви, другого нашого сусіди і ворога. Німеччина сьогодні повторює свій «Drang nach Osten» через Україну, але за допомогою і підтримкою Москви, вкладає свій капітал в українські підприємства, хоче творити з українських теренів ринок для себе, але із-за самостійности чи не-самостійности України не відмовиться од тих всіх договорів, що її лучать з Москвою. Отже виходить — що «союз» з Німеччиною був би нічим іншим, як союзом з державою, що тісно зв'язана з нашим ворогом. Протириччя в самому програмі очевидне.

По-друге, українські націоналісти йдуть проти класів, груп, верств соціальних то-що, а хочять витворити «організовані суспільні верстви». А разом з тим в своїй економічній політиці спіраються на «середняка». Поминаючи те, що «середняк», як господарча одиниця, є розумінням абсолютно не сталим і не гривним, а навпаки величиною мінливою, яка є витвором ненормальних умов на селі за большевицького режиму, — ці «середняки» є нічим іншим, як тою ж класою селянства. Отже, проти класів і тут же за нього.

По-третє, здавалося б, що для українських націоналістів головною ознакою їхньої ідеології мусь би бути — національний егоїзм, себ-то збереження всього того, що є українським, всього того, що витворилося на українському ґрунті. Ба ні, організація українських націоналістів одкидає все, що існує по-за нею, заявивши, що вона рве-зі всіма групами, партіями то-що, а це підрізує їхні всеоб'ємлючі претензії в розумінню ортодоксальности українського націоналізму, це обмежує і звужує національний світогляд, і не одповідає максималістичним вимогам справжнього націоналізму.

Доклад і дебати закінчилися пізно.

— Доклад д-ра О. Ревюка. — Ввечерю 28 квітня

відбувся в Парижі в помешканню Громади (Ля-Тур Мобур), оголошений кільки днів перед тим в російській емігрантській пресі, вклад редактора української газети «Свобода» в Нью-Йорку п. д-ра О. Ревюка, в якому докладчик оповів свої вражіння з подорожі по Галичині та по Великій Україні.

— З життя союзу укр. емігр. організацій у Франції. — 20-29 квітня заступник голови Генеральної Ради Союзу п. І. Косенко з доручення Генеральної Ради відвідав Кіютанжську Громаду. Під час перебування там мав він наради з Радою Громади, з Радою Української Школи, подав на зборах громадянства інформації про життя Союзу і працю Генеральної Ради, був присутній на виставі «Наймички» і дитячої п'єси «Мені 13-ий минав», які були виставлені на спогад згорілих Шевченкових днів. Представник Генеральної Ради склав також візиту адміністрації металургічного заводу в Кіютанжі, яку подякував в імені Генеральної Ради за симпатичне відношення до потреб української еміграції. З балачок з адміністрацією вияснилося, що завод у Кіютанжі охоче ще прийняв би на роботу досить велику кількість українців. Крім згаданого представник Генеральної Ради мав зустріч і з мером м. Кіютанжа, якому склав подяку за допомогу в шкільній справі і тепле відношення до нашої еміграції. По дорозі до Кіютанжу представник Генеральної Ради завітав і до Омекурської колонії.

— З життя в Кіютанжі. — Виставл. — 21 квітня на спогад Шевченкових роковин Кіютанжське громадянство виставило дитячу п'єсу «Мені 13-ий минав» і «Наймичку». Обидві вистави пройшли з великим артистичним успіхом. Особливо велике вражіння на присутніх зробила гра дітей, що була дуже вільною, натуральною і разом з тим піднесеною. Де-які з маленьких артистів грали викінчено досконала. Де-

бединський (самий старший з артистів), що грав Тараса Шевченка, був би на місці в якому завгодно драматичному театрі, остільки провів він свою роллю гонка і в зовнішніх рухах і в голосових проявах чуття.

Що-торнається «Наймички», то можна було б багато написати про неї доброго, але за браком місця обмежимося лише головним. По-перше загальне враження від гри симпатичне, ансамбль витриманий, хоч артисти не всі рівно грають і не всі певно уявляють собі свої ролі. По-друге нема шаржу ні в драматичних ні в комічних місцях. Гра всіх артистів, коли так можна висловитися, дійсно інтелегентна. Немає биття на зовнішній дешевий ефект. У всякім разі і слабкість декорацій і деякі дефекти в грі слабших артистів, все це покривалося чудовою грою головних виконавців: пань Івансенкової та Іванцівої та п. Силенка.

Зауважимо ще, що до певної міри дефекти цієї вистави треба швидко віднести на рахунок самої п'єси, що вже є старою по своїй техніці, ніж на рахунок самих артистів, що певно могли б дати значно більше в п'єсах нової європейської конструкції.

— Школа в Кнютанжі. Українська Школа в Кнютанжі, що заснована з такими труднощами і фінансовими і іншими, вже певний час цілком досягла нормального функціонування. Лекції відбуваються постійно, діти вчашають акуратно. Навчання провадиться під доглядом двох вчителів, а саме пані Іванцівої і п. Веденського. І батьки й діти дуже вдоволені школою, яка до певної міри вже спричинилася цілковитому переродженню дитячого життя в Кнютанжі. Коли раніше багато дітей говорило мішаною мовою, то зараз всі школярі, а через них і менші діти говорять доброю українською мовою і роблять враження зовсім українських дітей.

Дитяча школа в Кнютанжі є тепер між іншим українською фортецею. Тут робиться з великою любов'ю дійсно, а не словесна

робота. Хоч як Кнютанжське громадянство підтримує свою школу, але своїми засобами обійтися не могло воно ні при заснуванні школи, ні тепер, коли справа налагодилася і розвивається. Правда потроху допомагають сусідні Громади, але вони й самі не багаті. Тому перед школою, як такою увесь час найбільш стоїть питання матеріального існування. Як би школа більш була забезпечена могла б вона притягти ще більш дітей з округи, могла б ліпше технічно обставити свої лекції, дала б більшу змогу вчителю присвятити себе школі. Забезпечення школи чим більше вона стає на ноги, тим більше турбує громадян Кнютанжу.

До речі сказати одночасно турбує Українську Громаду в Кнютанжі і справа дальшого навчання дітей, особливо здатніших з них, яких жалко було б лишити без освіти і без змоги бути потім корисними собі і українській справі. Що робити? Як робити? Всі ці питання стоять і треба, щоб може ціла еміграція напружила всі сили, щоб вирішити їх так, щоб не пропало зовсім ціле українське покоління.

— Громадське життя в Кнютанжі. — Як всюди має воно свої характерні риси і свої плюси і свої мінуси. Є поділи й сварки, але є й робота. В глибині, в основі громадянство більше має єдності, ніж думає само. Проте, люде варяться у власному сокові і це є первопричиною усіх бід і війн. Досі українці сиділи непорушно в Кнютанжі, але останнім часом почав де-хто перебіратися до великих міст і багато є таких що мають велике бажання послідувати їхньому прикладові. Безумовно громадське життя від цього постраждає. Але нема що робити. Кожен шукає кращого. Власнство те краще можна було б здобути і в Кнютанжі, але для цього треба багато чого. Перш-за все треба знання мови, по-друге зв'язків, які здобуваються знанням мови. Росіяне, яких тут, між іншим, було досить багато, здобули все собі. Українці до остан-

нього менту були затерті і лише тепер, коли росіяне почали масово виїздити, відношення до українців з боку заводу змінилося на краще. Цю зміну при відповідних заходах можна було б використати в той спосіб, що дістати всякі полегшення від заводу, добрі помешкання для Громади, везти нові партії українських робітників і т. и. Все це, звичайно, при тій умові, що українська колонія буде триматися купи. Для розвинування життя Кнютанзької Громади слід би було, щоб Генеральна Рада Союзу спромоглася систематично висилати солідних лекторів, які б читали лекції і тим поширювали обрій життя Громади. Такі лекції, звичайно солідні, мали б вплив і на заробітчанську частину громадянства, якої тепер тут, особливо з Волині, з'явилося чимало.

Великим злом є те, що церконе українське життя не налагоджено. Цілими роками Кнютанжці не бачуть свого пан-отця. Доводиться чи звертатися до московського, чи ховати цивільним шляхом, чи йти до французів. Коли б цю хибу можна було справити, безумовно життя в Кнютанжі багато виграло бив в очах своїх і в очах чужинців.

— Святкування незалежності України в Омекурі відбулося 3 лютого с. р. у місцевій найбільшій селі в присутності сили гостей, переважно французів. Мені, якої сторонньому глядачеві, приємно було констатувати згуртування всіх українських сил у цей великий день. Протягом цілого вечора відчувалася одна українська душа. Особлива заслуга припадає в цьому відношенні Драматичному Т-ву на чолі з п. Тарнавським, що взяло на себе величезний моральний тягар — виставити знану кожному українському серцеві оперу «Запорожець за Дунаєм». І треба зауважити, що в наших тяжких обставинах, завдання виконало було бездоганно. Французи мали можливість пізнати ближче український дух, його музику, слово. Програма, видрукований на франц.

мові, полегшував зрозуміння змісту опери.

Перед початком вистави запрошений з Нансі п. І. Гончаренко виголосив по французьки доповідь на тему «Європейські підвалини українського історичного життя». В коротких рисах намалював він образ постійної боротьби українців проти дикого, деспотичного нігілістичного сходу, до якого зарахував він і москалів. Спадщина Москви: слов'янофільство, большевизм та євразійство є лише різні прояви одної московської суті, ворожого вічно окцидентальному світові та його умисловості. Зазначив довлідчий, що святкування проголошення незалежності України є в той же час святкуванням тріумфування засад європейської цивілізації та грекоримської культури.

З артистів притягла найбільшу увагу гра французьки панючки Жорж, яку французьке суспільство звикло вже бачити на українській сцені. Її спів зачарував усіх, сила голосу та глибина одчування і надзвичайно вірно й правдиве передання своєї ролі — вражали присутніх. Велика дяка українському драматичному товариству в Омекурі за те, що воно зуміло заангажувати до себе таку співочу силу.

Хором, музикою та всією грою диригував п. Заворницький. Він же виконав арію Султана. Не дивлячись на те, що стан здоров'я п. Заворницького не дозволяв йому виступати, з огляду на високу температуру, але все ж виступив він і з великим успіхом.

Чудове вражіння зробила на глядачів спільна молитва артистів. Ролью Караса виконав п. Тарнавський — душа драматичного т-ва, що зумів згуртувати навколо себе людей для служення і мистецтву і рідній справі. Решта виконавців: пані Завадська, пані Вереха, Підгородецькаїні, Міщенко та інші своїм ансамблем та бездоганним виконанням ролів заслужили на ті оплески, якими їх нагородила публіка. Добре грав оркестр, під орудою п. п. Орлика та Мойсейшига.

Декоратії були виконані п. Ба-

лашівським. Розпорядчиком був п. Черкаський. Свято було безкоштовне, отже і окриття видатків падає на всіх громадян. І громадяне свій обов'язок сповнили.

— Ш а л е т . — 31 березня 1929 року силами Мистецького Т-ва при Українській Громаді в Шалеті було влаштовано платну виставу. Виставлено було «Сватання на Гончарівці», комедію на 3 дії Квітки-Основ'яненка із співами під акомпанімент оркестри п. Агосова.

У виставі приймали участь: п. О. Фурсенко (роль Прокопа Шкурата), пані М. Карнаухова (роль Одарки, жінки Прокопа), пані А. Брильц (роль Ульяни, їхньої дочки), п. п. Г. Маслюк (роль Олексія, кріпака), О. Сопільник (роль Павла Кандзюби), В. Ішук (роль Стецька, сина Олексія), В. Столярівський (роль Осипа Скорика, жовпіра), О. Мишков (роль Тимоша). П'єса пройшла загалом добре, виконавці перевели своє завдання цілком сумлінно і справила на присутніх прекрасне враження. Як-що можна було щось закинути, то якісь дрібниці, як напр. трохи шаржовану роль Стецька (п. Ішук) та часом розходження оркестри із співами, але ці деталі пройшли майже непомітно. Заля була переповнена, так що багатьом бажаним прийшлося відмовити в квитках на вхід, бо нікуди вже було вмістити.

Не можна оминати того факту, що 30 березня і 31 вдень в Шалеті, в театрі Гутчійсона було дано дві вистави Празькою групою Московського Художнього Театру, де публіки було не так густо. Кільки артистів з цієї трупи відвідало нашу виставу. Винесли вони гарне враження і подив, що в таких тяжких умовах — праці робітника — можна було спромогтися як на власний театр, так і на постановку та виконання таких п'єс.

Після вистави розпочався бал з танцями та летючою поштою, який закінчився удосвіта.

— 14 квітня м. р. в помешканню Громади відбулася служба Божя, що її правив п.-о. Грециш-

кин. Співав хор під керівництвом п. Безносюка. Після служби Божої було відслужено панахиду по померлих членах Громади Малигонові і Клеценкові. Також на кладовищі в Монтаржі відслужено було панахиду по померлому 4 квітня б. р. синові члена Громади Б. Базілевича Володимирові і на могилу його покладено було вінок.

— Управою Громади з аprobante загальних зборів зановано дитячу школу для дітей шкільного віку, де провадяться виклади з історії та географії України, української мови, письменства та мистецтва. Виклади на себе ваяли п. п. Ю. Бацуца та Гречанівський. Навчання зараз переводиться що-неділі, тому що дітя всі вчать по французьких школах. Під час вакацій будуть тривати виклади 2-3 рази на тиждень. Відвідує школу 8-10 дітей.

У Польщі.

— З життя філії українців інженерів та техніків у Кракові. — Одинадцять місяців минуло з тої пори, коли у Кракові повсталала філія інженерів та техніків українців-емігрантів. До складу Управи ново-повсталого, чисто професійної організації, увійшли інж. М. Феценко-Чопівський, яко голова, С. Суходол, яко секретарь і інж. М. Чижевський, яко скарбник. Тоді ж філія нараховувала коло 12 членів. З бігом часу кількість членів збільшувалася і зараз має в своїому складі по-над 20 осіб. По закладенню організації серед членів повсталала думка про заснування фонду стипендії імені С. В. Петлюри для допомоги бідним студентам, котрі мають вчитися на Відділі Металургічному Гірничої Академії у Кракові. Думка ця знайшла собі живий відгомін у всіх членів і під час перших же загальних зборів було винесено постанову про заснування фонду стипендії. Негаймо управа приступила до виконання постанови зборів і відкрила біжучий раху-

нок в касі ошадности, що спричи-
нилося до великого упрощення
касової відчистоти, до зменшеня
коштів на канцелярїйні видатки
та до полегшеня, з технічного
боку, пересилки грошей для кож-
ного зокрема члена. Високо гума-
нітаря і ціль і паткий патріотизм
членів філії були доказані на ділі
просягом, порівнюючи, короткого
часу. З приводу одержаня посади
і від'їзду з Кракова голови філії
інж. М. Феценка-Чопівського бу-
ло приступлено до реконструкції
і поповненя складу Управи. На
останній нараді членів філії в
січні місяці б. р. обібрано тимча-
сову Управу, до скликаня на-
ступних загальних зборів, в скла-
ді п. Суходола, яко голови, інж.
Ол. Козака, яко секретаря, і інж.
М. Чижевського, яко скарбника.
За 11 місяців до каси стипендія-
ного фонду вплинуло понад 2.000
зл. В початку біжучого академі-
чного 1928-29 року одлєю із сту-
дентів вже було уділено стипендію
в сумі 120 зл. місячно. На останній
нараді було вирішено уділити
одну допомогу в розмірі 25 зл.
місячно синові проф. Коваля, який
в біжучому році має укінчити
середню школу, а крім того ого-
лошено новий конкурс на другу
стипендію для студента, який має
виступити на відділ металургічної
Гірничої Академії в наступному
1929-30 році. Розмір другої стипен-
дії так само досягає 120 зл. місяч-
но. З цього приводу останніми
часами оголошено в пресі новий
конкурс на стипендію. За минулий
час з фондів філії було уділено
членам філії тимчасових зворот-
них допомог в розмірі понад 25
зл. Відношеня місцевих держав-
них, приватних організацій як і
адміністраційних влад до членів
філії є дуже гарне. За останній
пів-року було улаштовано на по-
сади в Дирекції Робіг Публічних
3-х інженерів, а кожний член,
котрий прибуває до Кракова, після
опінії існуючих українських емі-
грантських організацій, без жад-
них майже перешкод в скорому
часі дістає і право сталого побуту.
За 11 місяців вироблено для членів
філії 12 карг азілю. Треба при-
знати, що і самі члени своїм захо-

ванням не дають жадних поводів
до злого до себе відношеня, чим
утримується повна гармонія ор-
ганізаційного життя.

Догеперішья тиха муравлиня
праця членів філії за 11 місяців
дала великі наслідки. Будьмо ж
тішити себе надією, що і дальша
праця молоді ще організації піде
по тому ж самому шляху та в май-
бутньому принесе ще нові здобут-
ки культурно-національні і тим
здобуде собі відповідну оцінку і
повагу в суспільстві, як серед
своїх, так і на зовні.

I. Л.

— З емігрантського
життя у Львові. — 14 квітня
с. р. відбулися надзвичайні за-
гальні збори відділу т-ва «Україн-
ський Центральний Комітет» у
Львові. Збори скликав головою
уповноважений УЦК проф. Хо-
лодний на жадання більшости
емігранції львівської колонії та з
дорученя УЦК в Варшаві, а
проводили зборами: п. п.
Костя Голобородський, М.
Матюшенко і Гр. Андрійв, яко
президія. До нової Управи Від-
ділу обрано: головою п. О. Кузь-
мінського, заступником — М. Гв-
тушеня, скарбником — Наталію
Дорошенко, секретарем — Я. Г.
Малинського і членом — П.
Дубрівного. Судячи по діловому
характері зборів та дебатованому
заінтересованю емігрантськими
справами загалу львівської емі-
грантської колонії, можна споді-
ватися що тутешнє життя знайде
відповіднє русло, вода якого за-
чистилася шумовіням, і зжи-
вотим московським ІПУ, Лап-
чинським, кокуслом СССР у Льво-
ві та й своїми «приятелями». Но-
вовибраній Управі, яка на першо-
му своєму засіданю намітила
план організаційно-освітньої пра-
ці: улаштування спільного розго-
віння, впрочтєгі обходили 3-ої річ-
ниці мученицької смерти Голов-
ного Отчизна Симона Петлюри,
ряду відчтітів і т. и. — Щастя Боже!

В Чехії.

— На чергових зборах Укр.
Республікансько - Демократично-

го Клубу дня 22. II. 1929 прочитав доповідь проф. К. Лоський на тему «Адміністративний устрій на Соціалістичній Україні». Перший шабель адміністрації на селі — це сільради, в комітетах яких сконцентрованоється адміністрування всього сільського життя. По селищах і заводських районах адмініструють селищеради, а по містах — мійські ради. Представники цих нижчих адміністративних одиниць сполучаються в Районові З'їзди, які від себе вибирають Райвиконкоми; ці останні є постійною владою на цілий район і відповідають колишнім волостям. Представники Районових Комітетів сполучаються в Окружні З'їзди і вибирають від них Округвиконкоми, які адмініструють відповідно колишній адміністрації повітової і губернії. Всіх округів на Україні 41, до яких ще долучається Молдавіанська Народна Республіка.

Цей адміністративний соціалістичний апарат завершується Радою Народних Комісарів та Всеукраїнським Центральним Виконкомом й його Президією, який обирається на Всеукраїнському З'їзді рад і який обирає з себе Президію, що являє собою властиво найвищу владу на Україні.

Крім урядового, Україною заправляє ще й неурядовий апарат. Це комуністична партія, яка на зрієць колишніх подібних середньовісних апаратів — інквізиції в Іспанії, органів ієзуїтів по всій Європі — ототожнює себе з правлячою владою.

Кожна правова держава стремить до як-найширшої волі громадянства, до рівноправності всіх перед законом, до забезпечення громадянської власності, до всього того, чого якраз не визнає Совлада — вона не визнає індивідуальної свободи, не визнає власності, а панування комуністичної партії знищує рівноправність інших громадян. Отже, з погляду правового адміністративного устрою на Україні не витримує жадної критики. Захопивши Україну шляхом окупаційним, большевики завели на ній суто поліцейний устрій. Принцип виборності влади існує лише на папері, в дійсності

ж виборність зведено до нуля, бо серед виборців переводиться жорстока фільтрація, самі вибори переводяться примусово і так нерівномірно, що, наприклад, червоноармійці по закону мають в 3 рази більше голосів, ніж селяне.

Отже, соціалістична Україна — це суто поліцейна держава, адміністративному апарату якої міг би позаздрити не тільки «поліцейнт на троні», себ-то російський цар Микола I, а й сам Торівемадо.

— На чергових зборах Українського Республікансько-Демократичного Клубу в Празі 12. квітня ц. р. проф. Ст. Сірополько подав дуже змістовний доповідь про стан освіти на соціалістичній Україні. Всьє доповідь буде збудованої на підставі надрукованих в Сов. Україні даних, які дісталися до рук доповідача за останні півтора роки. Шкільна система, за докладом, складається на Сов. Україні з шкіль 1-го ступня, семирічок, шкіль професійних і шкіль високіх, ВУЗІВ, до яких належать технікуми - інститути, ІНО. Ця шкільна система на Україні різниться від системи заведеної в Росії тим, що там школа 1-го ступня дев'ятирічна і тим, що в Росії існують університети, на Україні ж існують лише технікуми та інститути. Перші 4 роки в трудовій семирічній школі є обов'язкові, сама школа є інституцією соціального виховання. Але, не зважаючи на свою обов'язковість, школа ця охоплює лише 60% дітей 8-літнього віку і третина дітей лишається поза школою. Завданням школи ставиться виховання соціалістичних робітників, які б навчалися дивитися на життя комуністичними очима. Починаючи з букваря, дітям прищеплюються комуністичні ідеї. В букварі для українських дітей ні слова нема ні про Україну, ні про Шевченка. Але за то с портрет Леніна і такі оповідання, як «Івась хоче бути ленінцем». Хоч і єсть вірші Олесья, але зфальшовані так, як того треба для большевизького духу. Для переведення антирелігійної боротьби

над художніми творами робиться правдива вівісекція, і такі слова, як церква, величчє, батюшка, зовсім викидаються. Учительському персоналу ставиться в обов'язок агитреволюційна боротьба і то найактивнішими засобами. Проєктується заведення по школах муштровальних вправ, устанавлення зв'язків з червоноармійцями, — це для прищеплення войовничого духу молодим «потіщим», щоб вони змігли захищати СССР від «класових ворогів».

Неписьменність серед народу велика. Згідно переведеній статистики, з 200 учителів хіба 40 етаких, що уміють більш менш правильно розставляти знаки в письмі. Неписьменність і взагалі неумтво зовсім не покриваються політграмотою і з цього боку большевицькі керівники поспійно жаліються на нерозуміння школою революційних свят, на знеохочення дітей до участі в революційних демонстраціях, куди дітей приходиться стягати під ріжними загрозами. Виховання по школах в дуже низькому стані і зріст хуліганства свідчить про його неуспішність.

В професійних школах навчання 2-3-х річчє. Робфаки мають завдання готувати кваліфікованих робітників, які можуть в ВУЗАХ продовжувати свою освіту. Навчання на робфаках 3-4 роки. Абсолютно робфаків вступають до ВУЗІВ без іспитів з дуже низькою підготовкою. В основу комплектовання ВУЗІВ покладена пролетаризація. ВУЗИ поділяються на технікуми, що готувлять спеців, та інститути, що готувлять інженерів-організаторів. Педагогічна освіта здобувається в Педінститутах, або в ІНО. Перші мають 3-х річний курс і на них 33% стипендіятів. В ІНО стипендіятів більше, бо там більше упривілейованих робфаковців. Але молодь взагалі дуже неохоче береється до педагогічної освіти, бо матеріяльце і правове положення учительства надзвичайно тяжке. В новому році буде випущено всього 2 з полов. тисячі учителів, а тому що їх потребується 7 з полов. тисяч, 5000 учителів не висчитать. Отже, про здійснення обов'язкового за-

гально навчання ще дуже передчасно навіть і балакати.

Професорський склад як по Інститутах так і по Технікумах — все люде з вищою освітою, але з загальною їх кількостю, наприклад, в Інститутах, 555 чоловік лише 28 належать до комуністичної партії, решта — безпартійні. Вибори професорів переводяться і.е. по принципу наукової вартости кандидата, а лише по принципу політичних переконань. В одній чеській часописі пролунала звістка, що на будучє вибори професорів в СССР переводитимуться студентами, але підтвердження цього по другіх часописах ще не було. Кар'єра пролетарського походження професорів дуже певна. Зараз, наприклад, звільнено професора Веселовського з Політехникума без жадних підстав і не зважаючи на його недавно опублікований покаєльний лист. Свобода науки цілком знищена, і не мало фактів подачі доносів письменниками на професорів за їх політичні переконання. Українські катедри часто обсажуються неукраїнцями, українською наукою керують чужинці, а бували й такі випадки, що аспіранти укр. катедр писали свої праці не по українськи і на теми нічого спільного з українством і.е. маючи.

УАН — Українська Академія Наук — це єдина дійсна наукова інституція, що збагачує українську науку. Головою є проф. Заболотний. Українізація як по високих, так і по середніх школах переводиться дуже мляво, і сам Скрипник констатує неуспішність цієї справи. На Артемівщині, наприклад, де українське населення складає більшість 72%, лижча школа утравістична, при чому в більшості учителі вживають російської мови. В Музеї в Харькові, де зібрані українські народні речі, пояснення, як жаліються робітники-українці, даються на російській мові.

В Болгарії.

— Загально-слов'янський концерт в Софії

було влаштовано 1 березня в са-
лонах «Славянська бесіда». Орга-
нізований він був кількома орга-
нізаціями, болгарськими, поль-
ськими, російськими, чеськими та
«Українським культурним об'єд-
нанням в Болгарії». З укр. номе-
рів були — пані Карін Панкова —
українські пісні, пані Софія Ор-
лова — декламація та п. Ів. Тах-
тай з пані Орловою — гопаки.
Болгарська газета «Знамя» з 7.
III, одмічаючи цей вечір, вважає
що кульмінаційним пунктом були
українські номери. Після концер-
ту відбувся бал, що затягнувся
до ранку. Врешті від нього
було, як найкраще.

В Німеччині

— В Українським Нау-
ковім Інституті в Берлі-
ні 25 квітня с. р. проф. В. Щербаківський зачитав доклада на тему:
«Первісна віра на Україні і її
значіння для сучасности», а 26
квітня проф. Д. Дорошецько виго-
лосив там же доклад на тему:
«Шевченко, найбільший україн-
ський національний поет».

На Далекому Сході.

— Свяго Шевченка в
Харбіні відбулося в середині
березня с. р. Після літургії в
українській Свято-Покровській
церкві одслужено було панахиду
по Т. Шевченкові. Пан-отець прог.
Гордзівський виголосив чуле сло-
во про національного українсько-
го поета. А перед самою панахи-
дою промовив до зібраних сам
настоятель української церкви
прот. Труфанов. Увечері в помеш-
канню ХСМЛ відбувся вечір, при-
свячений пам'яті Шевченка. В
1-ому відділі було проспівано
«Заповіт» та «Ще не вмерла».
Реферата виголосив п. І. Паслав-
ський, що змалював Т. Шевченка,
як найбільшого поета України
та вияснив значіння його для
України. Виступали з декламаці-
ями п. п. Яхно та Каїров. Потім
виставлено було «Назара Стодо-
лю»; в п'єсі взяли участь пані

Світ, Слищенко та п. п. Ласкавий,
Григор й Нестеренко. Вистава
справила гарне вражіння на при-
сутніх. Вечір зібрав навіть тих
українців, що раніше не приходи-
ли на українські вечори.

— 10 березня на ст. Яомінь
місцеві українці також врочисто
святкували роковини Шевченка.
Хор під орудою п. А. Лобая від-
співав «Заповіт» і національний
гімн. Після того А. Лобай виголо-
сив реферата про Шевченка. Крім
того були декламації, що прой-
шли з великим успіхом, та вистава
«Катерина», що справила коло-
сальне вражіння.

— Влаштовано було свято Шев-
ченка і на ст. Аньда, де так само
зібрало воно велику кількість
українців та пройшло з великим
успіхом. («Гун-Бао», ч. 672 з 16.
III с. р.).

З газет.

— «Het Vaderland» в числі з 20
березня с. р. подає велику статтю
про доклад п. Івана Гончаренка,
зроблений в Гаазі на тему «Росія
і Європа з погляду України».
Цей доклад був організований
Європейською Унією в залі «Ділі-
генція». Докладчик розпочав ко-
ротким оглядом історії культури
взагалі, вказавши на велику ріж-
ницю, що існує між духом Заходу
і Росією. Захід унаслідок тра-
диції старого світу, для нього
до цього часу є великим ідеалом
розвинення індивідуальности, що
проповідувала людству ще ан-
тична Греція. Росія ж навпаки
себе почуває азійською, російська
душа хоче виставити себе масою,
колективом. Цей контраст між
Заходом і Європою одчувається
найбільш самими росіянами, бо
інші народи — не-російські —
що їх силоміць включено під вла-
ду Москви, стремлять до з'єднання
з Заходом і його культурою. І це
останнє найбільш важливе для
українців. Ця західна орієнтація
України вважається найбільш
одповідною не тільки українсь-
кою інтелігенцією, що пере-
буває на чужині, але серед на-
роду на самій Україні, сьогодні

совітській, де нараховує велику кількість прихильників. Докладчик таї ож зазначив, що за останні часи помітно великий розвиток української культури, якого не було до революції, і що в зв'язку із зростом національного усамостійнення, впливи Заходу на Україні знаходять все глибокий ґрунт і українська культура де-далі то сильніше стремить до свого розвитку, у всіх напрямках. Український націоналізм є нічим іншим, як тільки йнакше висловленням індивідуалізмом, що є найістотношою рисою західно-європейської цивілізації. І тому українські емігранти стали на чолі цього руху для пропаганди західної культури серед тих не-російських народів, що перебувають на теренах совітських республік. І ясно, що в той момент, коли ці народи усвідомлять свою національну індивідуальність, то цей момент означатиме кінець володінню Москви. В дійсності боротьба між Росією і західною Європою зовсім не полягає, на думку докладчика, в боротьбі за чи проти капіталізму, скорше це є боротьба двох ідей, двох світів, що стали одні проти другого. Большевици це є тільки новітня форма старого пан-славизму, яка тепер виливається в знале євразійство, що так популярне серед емігрантських російських гол.

Друга газета «Haagsche Courant» з 21. III, подаючи так само статтю про цей доклад, одмічає великий інтерес його і наводить більш яскраво тези докладчика

про різницю культур Заходу і Росії, одзначивши велику роллю України на сході Європи, яка стремить до Заходу і в своїй боротьбі проти Москви опирається на засади й принципи європейської цивілізації. До боротьби цієї рже дійшло на Україні, і це, додає газета, матиме велике значіння і для батьківщини докладчика і для самої Європи.

«Het Ochtendblad» з 20 березня так само одмічає доклад п. Гончаренка, переказуючи його майже повно, зазначивши, що докладчик справді заслуужив на ті оплески, які він отримав по докладі.

«Het Vaderland» з 20 березня подає звістку про прийом в кльгарні Дююкоф, влаштований на честь австрійського письменника Цвайґа. Газета, одмічаючи присутність чужих гостей, що зіїшлися привітати відомого письменника, подає і привітце п. Гончаренка, що так само від імені української літератури привітав Цвайґа.

— Большевики за роботою. — Депутат города Парижа Фіансет звернувся до Пуанкаре з листом, в якому вказує, що на французькій пошті є комуністичні ячейки, що контролюють кореспонденцію. Зокрема, листи адресовані Фіансетові часто були вскриті. Один лист, написаний одним поліційним чиновником на ім'я Фіансета не дійшов по адресі, але проте був опублікований в комуністичній газеті. Депутат вимагає викиття заходів проти цього ненормального становища. («Руть» ч. 2519 з 16. III).

З м і с т.

На Великдень, 5 травня 1929 року — ст. 1. — *** — ст. 1. — В. Сальський. Шляхи боротьби (продовження). — ст. 2. — В. Валенти́н. Малеський фельєгон — ст. 10. — С. Черепил. Salade a la russe. — ст. 11. — І. Косенко. Програма укр. націоналістів. — ст. 15. — Лист із Відня — ст. 20. — O b s e r v a t o r. З міжнароднього життя — ст. 23. — До 50-ліття — ст. 26. — З преси — ст. 27. — З широкого світу — ст. 32. Х р о н і к а : — З Великої України — ст. 34. — З укр. життя — ст. 35. — Газетні звістки — ст. 36. — З життя укр. еміграції: — У Франції — ст. 37. — У Польщі — ст. 41. — В Чехії — ст. 42. — В Болгарії — ст. 44. — В Німеччині — ст. 45. — На Далекому Сході — ст. 45. — З газет — ст. 45.

До 10-ліття смерті бл. пам'яті полк. Василя Тютюнника

Цього року сповнюється 10-тиліття з дня смерті бл. п. полковника **Василя Тютюнника**, команданта Надніпрянської Армії в 1919 р.

Для вшановання його пам'яті заклався в Рівному на Волині, де поховано покійного, Комітет.

Комітет поклав на мене обов'язок зібрати всі матеріяли для монографії про мого незабутнього начальника.

Всіх, хто знав покійного, прошу, по можливості скоріше, надіслати мені спомини, відомості, документи й фотографії, що в тій чи иншій мірі мають відношення до покійного.

Адреса вля надсилання матеріялів: Podwale, 16, m. 15, Warszawa, Pologne.

По використанні надісланого все буде з подякою повернено, або, на бажання власників, передано до музею при Бібліотечі імени Симона Петлюри в Парижі.

Євген Маланюк (—)
бувший ад'ютант полк. В. Тютюнника.

КАТАЛОГ

книгарні «Тризуб» на 1 травня 1929 року.

	ціна у франках
Златополець — «Силі України»	15.—
Грім. — «Казки»	12.—
Проф. Дорошенко. — «Курс історії України»	12.—
Карпенко С. — «Останньої ночі»	1.50
«Святого вечора»	1.50
Короленко. — «Без язика»	11.—
Др. Д. Донцов. — «Підстави нашої політики»	12.—
Залізник. — «Оповідання з історії»	3.—
Тимофіїв. — «Жиди на Україні»	7.—
В. Липинський. — «Україна на перехомі»	18.—
Турянський. — «По-за межами болю»	9.—
Крушельницький. — «Ірена Ольська»	15.—
Залозецький. — «Під осіннім небом»	9.—
Чайківський. — «Сагайдачний»	2.50
Мапа України	6.—
Крип'якевич. — «Історія України»	7.—

Крім того всі видання по каталогу «Українського Слова»; кольорові листівки (вишиванки, великодні красвиди), все по ціні — 1 фр. за штуку, портрети Т. Шевченка — 1 фр. 25 с., С. Петлюри — 1 фр., Франка — 2 фр., альбоми вишиванок — 5 фр. серія і т. и.

УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ

Теодор Савула у Відні

поповнила свій склад новими книжками з краю, з закордону і з Великої України і продає їх без підвишки по дійсним цінам.

Жадайте безплатно

каталог наших книжок, мап, нот, співанників, картин, портретів і українських товариських відзнак. Особливо поручаємо кольорові портрети Шевченка, Франка, С. Петлюри і велику картину Богуна.

Кожному даром премію

хто закупить у нас за найменшу суму книжок, даємо даром премію, як книжки, мапи, листівки і портрети славних українців.

Адресуйте: Ukrainische Buchhandlung. Theodor Sawula. Riemerg. 2. Wien I. Autriche.

Українським дітям — рідне військо.

Нарешті вийшли з друку малюнки до витинання роботи артиста-маляра Л. Перфецького.

Поспішайте замовляти.

Ціна — 2 фр. Пересилка: у Франції — 15 сан. закордон — 30 сан. Замовляти у редакції «Тризуба»: 42, Rue Denfert-Rochereau. Paris 5. France.

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris (V).
Tél. Danton 80-03.

Поштова адреса: Для листів: Boîte postale № 15, Paris (XIII), France.
эвіи Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris. й

Le Gérant: M-me Perdrizet.